

~~મુદ્રિત ક્રમાંક ૧~~

સુબોધ ભજન સંગ્રહ

ભાગ ૧ લો

સંગ્રહકર્તા:—

સ્વામીશ્રી વિશ્વનાથજી મહાસાગર

(ગુજરાત)

પ્રથમ આવૃત્તિ: ૨૦૦૦

વેલ્લ સંવત

૧૯૮૧

૧૫૪૧ સુલક

આર્થ સંવત્સર

૧૯૭૨-૮૪૬૦૨૬

અવિદ્યાનો નાશ અને વિદ્યાની વૃદ્ધિ કરવી એજ એ.

(આર્ય સમાજ નિયમ ૮ મો)

નં. ૧૬૧

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીસાઈટ-સંગ્રહ

પ્રકાશક:—

અરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ

— કાર્યોદય આશુઠ —

ની વતી

મણિલાલ ભોગીલાલ ઘડીઆળી

પુસ્તકાલય

આશુઠ અરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં મોતીલાલ મથુરભાઈ પટેલે

પ્રકાશકને માટે જાપાન તા. ૨૮-૯-૨૫

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૫૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રા.કુ.પા.દ. ભાગ ૨૧/૨૨

વિષય ૬ - : ૧૨૧

પ્રારંભિક વિવેચન

“ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ” એ એક આઠ માસનું નાનું જાળક છે, તેને પાળીપોષી મોટું કરવાની મહાન જોખમદારી તેના તમામ સભાસદોના ઉપર રહેલી છે. જાળકનો જન્મ થાય છે ત્યારે માતા પિતાને માથે જોખ-દારી આવી પડે છે. તેને પોષણ મળે એવા દરેક ઉપાયો માયાપ સંભાળથી લે છે, અને તે પુરુષાર્થનું ફળ, તે જાળક યુવાનીમાં આવે છે ત્યારે તેના પોષકને આજ માથે પાછું મળે છે.

એક માળી અગર એકુત પોનાના જગીચા કે ખેતરમાં આંગાનું વૃક્ષ રોપે છે. રોપ્યા પછી તે કુમળા ઝોડને આસપાસની ઉપાધિઓથી જાચાવવા તેઓ પુરતી સંભાળ રાખે છે; તેના મૂળમાં ખાતર પૂરે છે; પાણી પાવે છે; ઢોર ઢાંખરથી રક્ષણ કરવા માટે તેની આજુ બાજુ મજબુત વાડ ઘનાવે છે. પરિણામે પાંચ સાત વર્ષમાં તે આંગાનું વૃક્ષ મોટું થાય છે અને તેના પોષનારને મધુરાં ફળો આપે છે તેની યોગ્ય ઉમર થતાં તેના ઘણીની ચિંતા ઓછી થાય છે અને એટલું બધું બળવાન બની જાય છે કે પ્રચંડ હવાની આંધી અને વટોળાઆની સામે પણ ગંભીરતાથી ખડું રહે છે, ભારે વરસાદ કે કાંઈ પશુપંખી તેને નુકસાન કરી શકતું નથી.

એ પ્રમાણે “ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ” રૂપી વૃક્ષ ચરોતર રૂપી ક્ષેત્રના મધ્ય સ્થળ આણંદમાં રોપવામાં આવ્યું છે. તેને ઉછેરવાની જવાબ-દારી ચરોતર પ્રદેશમાં વસના સઘળા આર્ય બંધુઓને સિર છે. આ વૃક્ષને તેના સભાસદ થઈ લવાજમ રૂપી પાણી પાછ અને જ્ઞાન રૂપી ખાતર નાખી પોષવાની જરૂરીઆત છે. જો તેને આ રીતે પોષવામાં આવશે તો યોગ્ય ઉમર થયે તે ફૂલી ફળી મોટું વૃક્ષ થશે, અને તેનાં મધુરાં ફળ આપણને અને આપણી પ્રજાને મળશે, અને આપણી પ્રજા આપણા આં કાર્યથી ઉપકારી થઈ આપણાં યશોગાન મારશે.

જ્યારે આરે તરફથી દ્વિંદ્રદેવી આર્તનાદ કરી રહી છે, તેનાં જાળકો મહાન અજ્ઞાનરૂપી ગર્તમાં મગડયા કરે છે, વિધર્મીઓ આરે બાજુથી આર્ય સંસ્કૃતિનો નાશ કરવાને કિર્ણજી પડ્યંત્રો રચી રહ્યા છે તે વખતે

તેના આર્થ સુપુત્રોને માથે ફેટલી મોટી જવાબદારી છે ને ભાગ્યેજ જણાવવાની જરૂર છે. આ જોખમદારીનો ખ્યાલ આપણા આર્થ ગૃહોને થોડે થોડે થવા લાગ્યો છે, એ ધણા હર્ષની વાત છે.

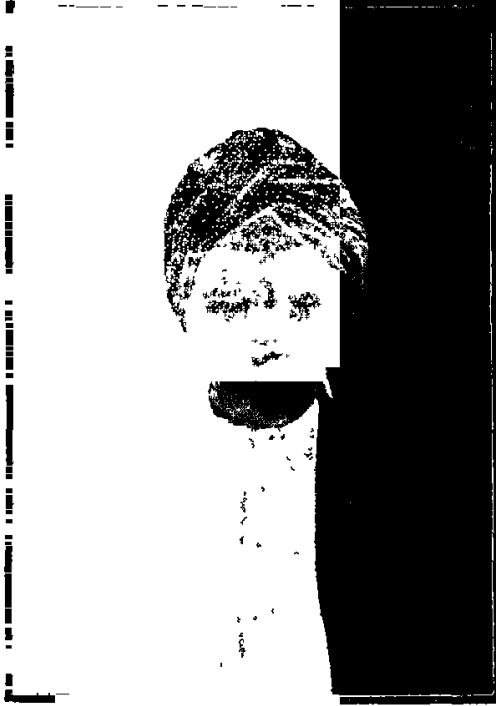
આ સમાજ-મંદિર ગંધાવી તેમાં બ્રહ્મચર્યાશ્રમ ખોલવાની, સલાસદો વધારી તેનું સંગઠન ગળે પોષવાની, ઉપદેશકો રાખી વેદપ્રચાર કરવાની અને નાનો નાનો ટ્રેક્ટો છપાવી વેદના જ્ઞાનનો ફેલાવો કરવાની-પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી છે. મંદિરો માટે મંદિરફંડ ખોલી તેનું ઉધરાણું ચાલું કરેલું છે જેમાં દાનદાતાઓ દાન આપે છે. ચરોતરમાં વસતા આર્યો આ સમાજના સલાસદો ગની વાર્ષિક લવાજમ આપે છે જેથી આ ફંડની સ્થિરતા થયે થોડા જ વખતમાં કાયમને માટે એક ઉપદેશકની નીમણૂક થનાર છે, જે આ પ્રદેશમાં મનત પ્રચારનું કાર્ય કરશે. ત્રીજી આર્થત ટ્રેક્ટો છપાવી જ્ઞાનપ્રચાર કરવાની છે, જેનો આરંભ આ પુસ્તકથી થઈ ગયો છે. આ કાર્ય માટે આર્થ ભાષ મ. દેશાઈભાઈ લલ્લુભાઈ ધન્યવાદને પાત્ર છે કે જેમણે આ પ્રવૃત્તિનો આરંભ કરવાને ઉદારતાથી મદદ કરી છે.

આ પ્રથમ પુષ્પના ઉત્પાદક મ. દેશાઈભાઈ લલ્લુભાઈએ છપાવવાનો ગદ્યો ખર્ચ આપી મોટી સહાયતા કરી છે. મ. દેશાઈભાઈના જન્મ પાટીદાર કોમમાં થયેલો છે. તેઓથી શ્રીમત સરકાર ગાંધીવાડ રાજ્યના પેટલાદ તાલુકાના ભુરાકુછ ગામના વતની છે. તેમના હૃદયમાં આર્થ સંભળતા અને જાહેરલાલી પુત્ર સ પાદન કરવાની મોટી ધગશ લાગેલી છે. તેઓને વૈદકનું થોડું ધણું જ્ઞાન હોવાથી ગામના અને આજુબાજુના રોગીઓને દવા આપી પરોપકારનું કાર્ય કરી રહ્યા છે. કુટુંબમાં ચાલતા આવડતા વલ્લભ સંપ્રદાયી ગોસાઈજી મહારાજના ધર્મમાં ને હતા. પરંતુ તે પંથની અદરની કુપ્રથા જોઈ ને તરફ તેમને ધૃષ્ટા ઉત્પન્ન થઈ. અને રામાનુજ મંપ્રભયના અંગીકાર કર્યો. તેમાં પણ ફેટલીક અસંભર વાનો જણી તેના પરથી પણ તેમની અક્ષા ઉઠી ગઈ. ત્યારબાદ એક દિવસ આ પ્રદેશના ગાડા ગામે કંઈ પ્રસંગોપાત જવાનું થયું, ત્યાંની લાયંદરીમાં સત્યાઈ પ્રકાશ તેમના વાંચવામાં આવ્યો. ત્યારથી ને ખરા વેદાનુયાયી ગન્યા, અને દ્વિજત્વનું ચિહ્ન ઉપવિત જે ધણા વખતથી કાઢી નાખેલું ને તેમણે ધારણ કર્યું, અને સધ્યાદિ નિત્યકર્મ કરતા થયા. અને હાલમાં સ્વાધ્યાય કરી પોતે ઉત્તરોત્તર પોતાના જ્ઞાનમાં વધારો કરી રહ્યા છે. તેઓ વિશેષ ધન્યવાદને

પાત્ર ગ્રેટરના માટે છે કે સમાજની આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિનો આરંભ તેમના હાથે થયો છે.

ભુરાકુધ નિવાસી

॥ પરોપકારાય સર્તા વિમુક્તયઃ ॥

“ સન્નિવૃત્તિ દ્વય પરોપકારને માટે છે. ”

આ પ્રથમ પુસ્તકના જન્મ-મહાતા

મ. દેશાધિકારી સહયુક્તા આચાર્ય

જન્મ સંવત ૧૯૬૦

સત્યાર્થપ્રકાશમાંથી વિપયવાર ટ્રેક્ટો તેમજ સંસ્કાર ત્રિધિના ૧૬ સંસ્કારનાં ટ્રેક્ટો અને અન્ય વૈદિક ધર્મનું રક્ષણ સમજનારાં ટ્રેક્ટો છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની ધણી આવશ્યકતા છે. વળી શ્રીમાન્ પડિત સાનયલેકર

રચિત પુસ્તકોનું ગુજરાતી ભાષાંતર કરવાની પણ ઘણીજ જરૂર છે. આ તરફ રૂચી ધરાવનાર દાન, દાતાદેી મળી આવેથી આ કાર્ય વધતુ જશે. ટ્રેક્ટને પ્રસિદ્ધ કરવાનું અથ આપનાર દાન દાતાનો ફેદા તે ટ્રેક્ટ સાથે જોડી તેનું દુકું જીવનજતાં પણ સાથે ને ટ્રેક્ટ જોડવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે છપાએલાં પુસ્તકો ખલાસ થએ તેનાં ઉપજેલાં નાણાં- માથી તેની બીજી આવૃત્તિ કાઢવામાં આવશે. અને ટ્રેક્ટો છપાવનારનું નામ તેના ફેદા સાથે ચિરસ્થાયી થશે આથી ધનિક આર્થ પુરૂષોને અમારી પ્રાર્થના છે કે તેઓ આ તરફ પોતાનો ઉદાર હાથ લખાવે, અને વૈદિક ધર્મના પ્રચાર કરવાનું પુણ્ય લે.

આ પુસ્તકમાં સંગ્રહ કરેલાં ભજનો સ્વામી શ્રી શિવાનંદજી મહારાજ જેઓ એક શાન્ત અને વયોવૃદ્ધ સંન્યાસી છે. તેઓ પોતાના પ્રવચનમાં ગાના. આ ભજનોનાં મોટા ભાગ મહુવા જાંદર નિવાસી કવિ વલ્લભદાસ પોપટલાલ વૈશ્યનો છે બાકી કવિ મહારાણીશંકર, પડિત હરિશંકર વિદ્યાર્થી, મારત્તર જગદેવ, ઋષિરાજ, વગેરેનાં છે. આરતી પહેલાંનાં ત્રણ ભજનો ભૂલાશંકરનાં છે. આ ભજનો લોકહિતાર્થે છપાએલાં હોવાથી સંગ્રહ કર્યા તરીકે સ્વામીજીનાં તથા લેખકોનો આ સમાજ તરફથી આભાર માનવામાં આવે છે. સર્વ સુરી ભાઈઓ આ ભજનો વાંચી સુખોદ લેશે તો સ્વામીજીનો નેમજ લેખકોનો પ્રયત્ન સફળ થયો ગણાશે.

આર્થ સમાજ મંદિર,
આણંદ
સ. ૧૯૮૧ ભાદ્રપદ
કૃષ્ણા દમી

લિ. ભવદ્વાય
આપુલાં કુબેરદાસ પટેલ
બુલાશંકર જગજીવન પડિત
મંત્રીઓ

સુબોધ ભજન સંગ્રહ

ભાગ ૧ લો

ભજન ૧

(રાગ દરબારી કાનરો)

ઓરમ્ નામ સર્વોત્તમ ઇશ્વરનું,
વેઠ સકળનું સત્ય તત્ત્વ એ અ, ઉ, મ, ત્રણ અક્ષરનું. ટેક
વિરાટ અગ્નિ વિશ્વ અકારે હિરણ્યગર્ભને વાચુ ઉકારે
ઇશ્વર આદિત્ય પ્રજા મકારે તત્ સત્ ચિત્ આનંદનું. ઓરમ્
પ્રાણુતણે આધાર ખરો ભૂઃ અપાન સુખરૂપ ભુવઃ સ્વયંભુ
સ્વઃ વ્યાન વ્યાપક સર્વેમાં જ્ઞાન વ્યાહ્તિ પઢનું. ઓરમ્
જગના ધારક જનક દેવનું ધ્યાન યોગ્ય તે શુદ્ધ સ્વરૂપનું
ધારણ કરીએ અમે લોક સહુ યોગ ચિત્તનું હરનું. ઓરમ્
જેથી પ્રેરે જુદી અમારી શ્રેષ્ઠ ધર્મ કર્મોમાં વાળી
ધર્મ, અર્થ, શુભકામ મોક્ષદા પદ તે છે શંકરનું. ઓરમ્

ભજન ૨

(ગઝલ)

વિધાતા તું હમારા હે તું હી વિજ્ઞાન ઢાતા હે,
વિના તેરી કયા કોઈ નહિ આનંદ પાતા હે.

(૨)

તિતિક્ષા કી કસૌટીસે જીસે તું જાંચ લેતા હૈ,
 ઉસી વિગ્રાધિકારીકો અવિગ્રાસેં છુડાતા હૈ. ૨
 સતાતા જો ન ઔરોંકો ન ધોખા આપ ખાતા હૈ,
 વહી સફળકૃત હૈ તેરા સહાચારી કહાતા હૈ. ૩
 સહાજો ન્યાયકા ખ્યારા પ્રભકો દાન દેતા હૈ,
 મહારાજ ! ઉસીકો તું જડા રાજા બનાતા હૈ. ૪
 તજે જો ધર્મકો ધારા-કુકર્મો કો વહાતા હૈ,
 ન ઐસે નીચ પાપી કો કલ્હી ઉંચા ચઢાતા હૈ. ૫
 સ્વયંભુ-શંકરાનંદી તુજે જો જાન લેતા હૈ,
 વહી કૈવલ્ય-સત્તાકી મહત્તામેં સમાતા હૈ. ૬

ભજન ૩

(કવાલી)

અજબ હેરાન હું ભગવન ! તુમે કયોં કર રીઝાઈ મેં
 નહિ કોઈ વસ્તુ હૈં ઐસી જીસે સેવામેં લાઈ મેં
 કહ કીસ તોરે આવાહન તુમી હાજર હો હરજાં
 અનાહર હૈં બુલાને કો અગર ઘંટી બજાઈ મેં
 તુમી હો મૂર્તિ મેં હાજર તુમી વ્યાપક હો કુલોં મેં
 ભલા ભગવાન પર ભગવાન કો કૈસે ચઢાઈ મેં
 લગાના લોગ કુછ તુમકો બડા અપમાન કરના હૈં
 ખીલાતા હૈં જો સખ જગકો ઉસે કૈસે ખીલાઈ મેં
 તુમારી જયોતીસેં રોશન હૈં સૂરજ ચંદ્ર ઔર તારે
 મહા અધેર હૈં તુમકો અગર દીપક દીખાઈ મેં
 બુજાએ હૈં ન ગઈન હૈં ન સીના હૈં ન પેશાની
 તુમી નિર્લેખ નારાયણ કહાં ચંદન લગાઈ મેં

(એ માતૃભૂમિ તેરે ચરણોમે શીઃ નમાઉં-એ રાગ)

દેખોતો સ્વામી કેસા ઉપકાર કર ગયા હે,
 ભારત નિવાસીઓં કે બેહાર કર ગયા હે.   દેખો
 બેહોશ બે ખબર હમ સોચે હુએ પડે થે,
 સબકો જગા જગા કર હુશિયાર કર ગયા હે.   દેખો
 ભારતકી દુર્દશામે કોઇ કસર નહીં થી,
 કરકે સમાજે કાયમ શુભકાર કર ગયા હે.   દેખો
 વેદોં કા નામ તક લી જાને નહિ થા કોઇ,
 વહ હર જગહયે ઉનકા પરચાર કર ગયા હે.   દેખો
 વેદોંકા ભાષ્ય કરકે વિ-૧ વ યોગ બલસે,
 સચ્ચે ધરમકા જગમે વિસ્તાર કર ગયા હે.   દેખો
 સંસ્કૃત વ માતૃભાષા બે હો ચુકીથી મુઠાં,
 ઉસકો પુનઃ જીલાકર જાંઘાર કર ગયા હે.   દેખો
 હિન્દુ શુલામ કાફિર બે હો ગએથે આર્યોં,
 આર્યોં બનાકે ઉનકો સરદાર કર ગયા હે.   દેખો
 મત ઔર મતાંતરોંકી દિવાર ઔર કિલોંકોં,
 યુક્તિ કે કાવડેસેં મિસ્માર કર ગયા હે.   દેખો
 શુરુકલકા ચહ તરિકા બતલાકે આર્યોં કો,
 બ્રહ્મચર્ય આશ્રમકા ઉદ્ધાર કર ગયા હે.   દેખો
 હોને ન પાવે કોઈ ઇસાઇ ઔર મુસલમાં,
 યું આર્યોંકી સેના તૈયાર કર ગયા હે.   દેખો
 બેકસ અનાથ બચ્ચે લાવારસી બે યાં હે,
 સબ આર્યોંકોં ઉનકા ગમખવાર કર ગયા હે   દેખો
 કયોં કર બલ્લા સમાવે કુજેમેં બહરે આજમ,
 કયોં કર બયાં હો સારે બે કાર કર ગયા હે.   દેખો
 માને ન માને કોઈ પરહક તો ચહ હે સાલિગ,
 બાબે ધરમ કો સ્વામી શુભજાર કર ગયા હે.   દેખો

(૪)

ભજન ૫

(બલીહારી રસિયા ગીરનારી સુંદર શ્યામ-એ રાગ)

કીધાં જન સુખનાં સુંદર કામ દયા ધરી મનમેં,
 દયાનંદસ્વામી સ્નેહે પ્રણમીએ રે. સુંદર કામ૦
 ભારત બિખારી દેખી તુજ તન ત્રાસ્યું રે,
 દીધાં સંસારી સુખો ત્યાગી. સુંદર કામ૦
 ચેતન ચિતમાં ચોંટાડી જડની જડ કાઢી રે,
 દીધા પોપોનો પડદો ખોલી. સુંદર કામ૦
 સંધ્યા જપ તપની ફઠી ગુરુજીની સેવા રે,
 દીધી ભારત પુત્રોમાં પ્રગટાવી. સુંદર કામ૦
 સર્વે સુખોનું સાધન ગુરુકૃણ સ્થાપી રે,
 છેવટ વિષ પાને દેહત્યાગી. સુંદર કામ૦
 અગણિત ઉપકારે સ્વામી અમને દબાવ્યા રે,
 સ્નેહે નમસ્તે લેખે સ્વીકારી. સુંદર કામ૦

ભજન ૬

(સૈનિકોનું ગીત)

(ભુજંગી છંદ)

દયાનંદ કે વીર સૈનિક બનેંગે,
 દયાનંદ કા કામ પુરા કરેંગે. ૧
 ઉઠાયે ધ્વજા ધમકી હમ પ્રીરેંગે
 ઉસીકે લીયે હમ ભયેંગે મરેંગે. ૨
 ગુબાયેંગે વેદોંકો હમ ગીત ગાકર,
 દીખાયેંગે દુનિયાં પુરાની બનાકર. ૩
 ઉભડેંગે શહરોં કે જંગલ બસા કર,

ખીતારે'ગે જીવન કેા સમ્યા ખના કર.	૪
ઉઠારે'ગે ઋષિઓંકી આવાજકેા હમ,	
ખનારે'ગે પ્રીર સ્વર્ગ સંસારકેા હમ.	૫
મીટારે'ગે સખ સંપ્રદાયેકેા મતકેા,	
ખનારે'ગે ફીર આર્ય સારે જગતકેા.	૬
વહી પ્રેમ ગંગા યહાં પ્રીર વહેગી,	
ને સંસારકી તાપમાલા હરેગી.	૭
કહેગા જગત ફિરસે એક સ્વરમેં સારા,	
વહી વૃદ્ધ ભારત ગુરુ હૈ હમારા.	૮

ભજન ૭

ગુરુકુલથી લાભ

(“ ઐ માતૃભૂમિ તેરે ”)

વેદિકે ધર્મકી શિક્ષા ગુરુકુલસેં લાભ હોગી	ટેક
પ્રહ્લાયર્ આશ્રમ ને ખુનીયાદ આશ્રમોંકી,	
ધરકે વિના તુમારી આયુ ખરાબ હોગી.	વેદિકં
તાલીમ આજ કલ ને ભારતમેં હો રહી હય,	
વહ એક દિન તુમારે શિર પૈ અભ્રમ હોગી.	વેદિકં
હર્બટ્ ઔર ન્યુટન ને કોલેજમેં યાદ આવે,	
ઋષિઓંકી હાય હીન્દૂ પ્રમ સખકેા જનાબ હોગી.	વેદિકં
વેદોંકેા છોડ દે'ગે બચ્ચોં કે ગીત કહકર,	
જળ હાથમેં તુમારે બાઇબલ કિતાબ હોગી.	વેદિકં
દિન ઔર તિથિકેાં ભૂલે સંવત ન યાદ હોગા,	
તારીખ ઔર સન સે ગીન્ના હિસાબ હોગા.	વેદિકં
જન લોખનોસે પ્રતિમા હોતીથી સત્વ ગુણકી,	
ઉનકી જગહ પર જદાં કલીયા પુલાવ હોગી.	વેદિકં

હોટલમે' બંકે સામીલ હોગી તુમારી સંતાન,
 ભોજન કબાબ હોગી બોતલ શરાબ હોગી. વૈદિક૦
 સ્ત્રી પુરુષકી સંજ્ઞા હોગી નહિ કીસીકે,
 સહધર્મની તુમારી સેડી ચુનાવ હોગી, વૈદિક૦
 કરતે હો કામ ઉલટે ચાહતે હો ઉન્નતિકે,
 રક્તાર પી તુમારી કૈસી બનાવ હોગી. વૈદિક૦
 વૈદિક ધર્મ કે ખ્યારો ભારત કે રહનુમાઓ,
 સચ્ચી સ્વદેશ ભક્તિ વેદોંસે લાભ હોગી. વૈદિક૦
 ઇસ વાસતે થહ ખ્યારો સ્વામીને જો કહા હૈ,
 આજ્ઞા ઉસી ઋષિકી બસલા જવાબ હોગી. વૈદિક૦
 ઐ વાસુદેવ નિશદિન વેદોંકા નામ હોગા,
 તબહી તુમારી ઇજજત ઔર મુહપૈ આબ હોગી. વૈદિક૦

ભજન ૮

દાનનો દુરુપયોગ

દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે,
 બહુ પીડ પરિણામે પડે દાન દુષ્કૃતિ દેશને નડે. ટેક
 પ્રાદાણ ભટ્ટાને લંગોટા કર લેવાને લડે,
 છોકરીઓને છેતરવાના ઘાટ ઘણેરા ઘડે. દાન૦
 મફતનું ખાવું સુવું મસ્તીકે તેથી વ્યાજે ચડે,
 કેફ કરી નુકસાન કરે બહુ કેડે પડે આખડે. દાન૦
 મૂર્ખ મનુષ્યો નથી સમજતા રિદ્ધિ ગયા પછી રડે,
 ધન જ્યારે પાસે હોય ત્યારે શીર રહે નહિ ઘડે. દાન૦
 લક્ષ્મી ખરચી લહાવે લેવા ગાંડા જનમાં ગડે,
 સારી બુદ્ધિ સૂઝે કયાંથી જોર કમાઇનું કડે. દાન૦
 આંધળું પરંપરાથી આલ્યું ઉપયોગ નહિ આવડે,
 ઉલટો ઉધમને વણસાડે અવળાં દાનો વડે. દાન૦

અણસમજીને કદી અણધારી સંપત્તિ જો સાંપડે,
 કીર્તિ દાન કરવા માંડે છે. પગ રાખી પાગડે દાન૦
 ખાપ દાદાઓ તો બેઠાતા નાણાંના નાવડે,
 કદી પૈસો ખૂટતો નહિ એનો ઉઝરડતાં પાવડે. દાન૦
 પણ માગનારાં આટલાં બધાં કદી નહોતાં તે તાકડે,
 આજે તો બિખારી વગરની ખાલી જગ્યા નવ જડે. દાન૦
 ઉઘમી કરતાં નિરુદ્ધાં જન ઝાઝાં દર ગામડે,
 આળસુ એકી ને ઉઘમાતી નિત્ય અમથાં આથડે. દાન૦
 ખાવાનું ખૂટે જ્યારે ત્યારે રૂપે વહન રાંકડે,
 મૂરખ જાણે તેહ ટળે નહિ જેહ લખ્યું આંકડે. દાન૦
 ગામ સીધાવે સાથે વાવડ વીવાના વાવડે,
 મૂંછ મરડી બેસે છે પડે બંકા થઈ બાંકડે. દાન૦
 બ્રાહ્મણ ભેગા થઈને ચુરમું થાળીમાં થાબડે,
 ઘી ઓછું આપે ત્યાં એને ચોર કહી ચડભડે. દાન૦
 વહેમી બનાવે વનિતાને ગાય કથા રાગડે,
 નવરા નારીને ધુતે છે મારોને ખાસડે. દાન૦
 ડીલ નગ્ન દર્શાવી કાઢ્યું નખોદીઆ નાગડે,
 હવે કહો શું એને કહેવું ચઢ્યા વહેમ ચાકડે. દાન૦
 હાથ પગાળાંને આખ્યાથી નુકસાનો નીવડે,
 ઉદમ ઘટતાં નીજ બાળકની દશા બહુ બીગડે દાન૦
 છે પૂરણ પાપી ઇશ્વરના અપરાધી એ વડે,
 વિનતિ વલ્લભદાસ વણીકની બાંધોને ગાંસડે. દાન૦

ભજન ૬

ભારતના બિખારીઓ

ભરતખડે બિખારી આજ બહુ વધ્યા રે, જેણે દેશ કર્યો પાવમાલ. ટેક
 બેગી જતી અતિતને ઓસાંધજી રે, સાધુ આવા ચોખા બળવાન. ભરત૦

ધન્યવારી સંન્યાસી અને પાલણી રે, ખાઇ કર્યું ખેદાન મેદાન. ભરત૦
 લાખો લાગા લોકોમાં લેવાય છે રે, થાય ઉંધો એનો ઉપયોગ. ભરત૦
 અન્યા એથી જનો બહુ આળસુ રે, પુન્ય દાને દાળ્યો ઉલોગ. ભરત૦
 ગામે ગામ ગજાય નહિ એટલા રે, ટાળાંબધ અન્યા મસ્તાન. ભરત૦
 એદી આઝા ફિલોગી જનથી રે, ગાર ઝાઝાને થોડા યજમાન. ભરત૦
 લોટ ચપટી ચપટી ધેરે ધેરથી રે, ઉધરાની ખાતાં નથી લાજ. ભરત૦
 ગણે ધધો પોતાના કુળનો રે, મૂકે કહેતાં જતો રહે મિળજ. ભરત૦
 કંઈક ટેલ નાખે છે ટેલીઆ રે, કંઈક કાઢે કંકુ નાગિએર. ભરત૦
 કંઈક વાંચે જનીને વ્યાસજી રે, ધણું એમાં અંતે અંધેર. ભરત૦
 કંઈક ધુતે ધુતારા ઢોંગથી રે, હાથ જોઇ કહે છે કરમ. ભરત૦
 એમ અટકી આપ્યાદી દેશની રે, જન જાણે નહિ ઉંડો મર્મ. ભરત૦
 જોવો જોઇએ તેવો નિરાધારને રે, નથી મળતો એકે આધાર. ભરત૦
 ધીંગા ધડળા ખુંચી લઇ ખાય છે રે, જાય પૈસાને તૂટે રોજગાર. ભરત૦
 ધાકે દધને ધર્માદા મેળવે રે, ધુળધાણી કરે ધનવાન. ભરત૦
 રાંક પાસે પરાણે માગતા રે, તોય આપે નહિ નૃપ ધ્યાન. ભરત૦
 જાય તૂટી ધધો આવા ધર્મથી રે, વધે એદીની સખ્યા ચોપાસ. ભરત૦
 દાન દેવાની સુધરેલ દેશમાં રે, રીત જુદા પ્રકારની જેમ. ભરત૦
 રીત રાખે તેવી જો દેશીઓ રે, તોજ પામે પ્રભુજીનો પ્રેમ. ભરત૦
 કરે અંધી વળગે સૌ વેપારને રે, વહે વિનતિ વલ્લભદાસ. ભરત૦

ભજન ૧૦

પાખંડીઓની પૂજા

શીર જટા વધારી જોગટા રે, વેષ કાઢી બને અબધૂત
 લોળાં પૂજે પાખંડીને પ્રેમથી રે ટેક
 સાથે રાખે ચેલા બે ચારને રે, લઠકાયા મહામજ્જુત. લોળાં
 અંગ આપે વિમૂતિ ચોળીને રે, તપમાંડે જીએ સૌ તેમ. ,,
 દીસે રાતી આંખો બહુ રાખથી રે, કરી આવે આડંબર એમ. ,,

આંખ ઉંચી કરી નીરખે નહિ રે, મૂખે ચલણે રંડી એ વેણુ. ,,
 શુરુ બેઠા સમાધિમાં સદા રે, કહે ચેલા ખીજને કેણુ. ,,
 ગામ વચ્ચે અખાડો ગોઠવ્યો રે, દૂધ પીએ કેવળ એકવાર. ,,
 વાત ભિતરની બાણે રામજી રે, પણ આવી નમે નરનાર. ,,
 વસ્ત્રભગવાં પહેરી ધ્રુવચારીઓ રે, કહે સૌને નમો નારાયણુ. ,,
 મીઠું બોલી મિઠાશજ મેળવે રે, પણ અંતે નીકળે પોલાણુ. ,,
 વળી સાધુ વેરાળી શેવડા રે, મોવણુ ઘાલી વધારે વાત. ,,
 કરી દે છે દોરાને ચીઠીઓ રે, વનિતામાં બની વિખ્યાત. ,,
 પેટ કાળે કેવળ એ વેઠીઆ રે, કેમ આપે નીતિ ઉપદેશ. ,,
 વાત સાચી સંતાડી રાખતા રે, બોલે સૌને લાગે જેવું બેશ. ,,
 વહેમ વૃદ્ધિ કરે છે ઉલટારે, નથી પુરું પોતાને જ્ઞાન. ,,
 સુવર્તિમાં અનીતિ બળ પાથરે રે, દેવા માંડે સપ્તતનાં દાન. ,,
 સાથ સ્ત્રીઓનો મળેલો સામટો રે, પાસે બેસી રહે દિનરાત. ,,
 લેલી આશા બધાંના ઉરમાં રે, ગણે એને પ્રભુ સાક્ષાત. ,,
 કોઇ દ્રવ્ય ઇચ્છે ને કોઇ દીકરા રે, વશ કરવો કોઇને કંથ. ,,
 રોગ કાયા વિષે કોઇને રે, જડી યુદ્ધીથી આણુવો અંત. ,,
 થાય મોટો ઢગલો ત્યાં ભેટનો રે, વળી વસ્તુ આવે છે અપાર. ,,
 વર સાથે વઢીને લાવતી રે, છાનો છપનો ભરે ભંડાર. ,,
 વૃદ્ધ રાંડીરાંડો ફળણું ફળે રે, જઇ મૂકે થાપણું ત્યાંય. ,,
 દયા આવે વિચારી દીનતા રે, નથી થાતું કલ્યાણજ કયાંય. ,,
 જર બમે જમાડે પ્રાદ્ધણો રે, વહે મુખે તેઓ વાહવાહ. ,,
 એતું પરચારી અન્ન નથી ખુટતું રે, ગપ મારે ઉરે ઉત્સાહ. ,,
 ખડું કહેતાં નાસ્તિક કહી ખીજશેરે, તોય હિંમત હારી કેમ બઠે. ,,
 વેશ્ય બતિ વલ્લભદાસ વિનવે રે, હું તો સાચા હરિગુણ ગાઉં. ,,

ભજન ૧૧

આધા આખડીઓ વિષે

હુઃખ માટે માને છે માનતા રે જાણે થાય ધારેલું કામ,
 લોભી લોકે કયાં દેવ લાંચીઆ રે. ટેક
 ગયો નાસી વિવેક મતિમંદ થઈ રે, તેથી તેવું સૂઝે છે તમામ. ૧
 રોજ રાખે બાધાને આખડી રે, કોઈ કોઈ વસ્તુ ના ખાય. ૨
 લાંચ દેવા ધારેલી દીધા વિના રે, માથે દેવું ગણીને મુંઝાય. ૩
 સાડું થાવાને કારણે થાય છે રે, ત્યારે કહે બાધાનો પરતાપ. ૪
 થાય માહું તો માતાનો વાંક નહિ રે, આવું સુણીને થાય ઉચાટ. ૫
 કોઈ કરે અરજ હનુમાનને રે, સો રૂપીઆ જો મને આપીશ. ૬
 તો સિંદુર ને તેલ એક પાઈનું રે, ચાંપ રાખી ચઢાવી જઘશ. ૭
 ત્યારે આખ્યો ઉત્તર મરમૂરખા રે, હશે રૂપીઆ જો સો મારી પાસ. ૮
 તેલ કેઠી લડું હું તેહની રે. માંહી કુળકાં માડું દિનરાત ૯
 કહે બીજો હે હનુમાન બાપજી રે, મને કન્યા પરણાવજે તુંય. ૧૦
 ત્યારે કેપી કહે હનુમાનજી રે, રહું શાને કુંવારો હુંય. ૧૧
 પ્રભુ પુરો કયાળુ દિલ્લનો રે, નવ કરે અધર્મ અન્યાય. ૧૨
 માટે પડી મૂકો સૌ માનતા રે, એસડ વેસડ કરોને ઉપાય. ૧૩
 મનોવાંચા અમંગળ વિસરો રે, જીઓ સ્મિટ નિયમો તે માટ. ૧૪
 દાસ વલ્લભ ધણું કરી વિનવે રે, આવા વહેમે ઘાલ્યું સત્યાનાશ. ૧૫

ભજન ૧૨

વહેમ છાડવા વિષે

વે'મની વે'મની વે'મની રે, તમે વાતો વિસારોને વહેમની,
 હૈયે ગણી સુખ હેમની રે, તમે વાતો વિસારોને વહેમની. ટેક
 લેતા નથી લાંચ દેવ કે દેવીઓ, બાધા આખડીઓ શું એમની રે. તમે

કામ કેમ કરે માન શુકન માને, ન્યાયી રીતિ છે જેમની રે. તમે
 જોશી ભુવા સૌ ઢાંગી ધુતારા, પેટની વેઠ છે તેમની રે તમે
 કામણ દુઃખણ ને ઝોડ અપટ સૌ, જુઠી છે ટોકણી તેમની રે. તમે
 કાકા બળીઆને શિતળા માતા, કાણ જાણે સગાઈ કેમની. તમે
 શુકન મહુરતને ગ્રહણ ગપાટા, વિરૂદ્ધ કુદરતના નેમની રે. તમે
 જોલે આખ્યાં બાળ નથી અપાતાં, ખોટી વાતો સૌ એમની રે. તમે
 જાણો ગણો તો લેલ સુઝે સૌ, હરિને ફિકર હેમ જેમની રે. તમે
 વલ્લભને એક વિશ્વપતિની, પૂજા ગમે છે પ્રેમની રે. તમે

ભજન ૧૩

જોશીઆનું કળાધીશ

(“હરિભજનથકી છાટા હોય તે સૌથી મે ટા થાએ” એ રાગ .
 જ્યોતિષ જુઠું કહે કળ ને ફેલી ખાવાને ફંદ છે.
 જાણો જડભૂત નડતા નવગ્રહને નભમાં જે ચંદ છે. ટેક
 આપણી પૃથ્વી આ જડ જેવી, તેમ સૌ ગ્રહની જાણો તેવી,
 દે દિવ્ય ચક્ષુ વિદ્યા દેવી. જ્યોતિષ
 અંતરિક્ષ રહે આકર્ષણથી, તે એક નિયંતાના નિયમથી,
 દેખાએ દુરબીન દર્શનથી. જ્યોતિષ
 દુઃખ દેવાને અહીં કેમ આવે, જન ભૂલો કયાં ભોળે ભાવે,
 છે છેક અસંભવ એ દાવે. જ્યોતિષ
 ભારતકરાચાર્ય થયા જ્યારે, બહુ ગ્રહના લેલ કયાં ત્યારે,
 પછી કોઈ નથી થયો ક્યારે. જ્યોતિષ
 શકું રિપુ રવિને માથે છે, વળી વિધુ ક્ષયરોગી બાતે છે,
 મંગળ ત્રિકોણે ભાસે છે રે. જ્યોતિષ
 બુધના આપણું નથી ઠેકાણું, શુક્રએ સુમાવી પ્રિયા બાણું,
 શુક્રની આંખ વિષે આ છે કાણું. જ્યોતિષ

શનિ લૂલોને વળી નહિજ સુખી, રાહુ પશુ ધડ વિણ બહુજ દુઃખી,
 કેતુ પશુ શિર વિણ નહિજ સુખી જ્યોતિષ૦
 એમ ગ્રહ સર્વે પરતંત્ર ફરે, પંડે દુખીઆ થઇ ભાડુ ભરે,
 શું એહ બાપડા કષ્ટ કરે. જ્યોતિષ૦
 કેઇ નૃપને કહ્યું નેશી બાવે, ત્રણ માસે જમ તેડું આવે,
 સુકાવા માંડયો સદ્ભાવે. જ્યોતિષ૦
 વિદ્વાન વજ્રર વિચાર કરે, મરશે રાય લયથી નહિ ઉગરે,
 તેણે શોધી કાઢયો ઉપાય ખરે. જ્યોતિષ૦
 રાજાની રૂબરૂ બેલાવી, પૂછ્યું બેધિને થયડાવી,
 કહો કે દી થશે આપનું ભાવી. જ્યોતિષ૦
 કહે બેધિ હજી જીવવું મારે, એ દિન આવે વરસે ખારે,
 સુધી વજ્રરે માર્યો લલવારે. જ્યોતિષ૦
 પછી રાય કને કહે કરબેડી, આની આવરદા હતી નહિ થોડી,
 કહો મહારાજા કેણે તોડી જ્યોતિષ૦
 જે ખરૂં બાણે નહિ પોતાનું, તો પરનું કહે તે કેમ માનું,
 પાણીમાં બોળો એનું પાનું. જ્યોતિષ૦
 સુધી રાય તણો મન વહેમ ગયો, ચિંતાતુર ટળીને શાંત થયો,
 પછી જીવતો તે બહુ વર્ષ રહ્યો. જ્યોતિષ૦
 કેઇ ભરવાડે બેધિને પૂછ્યું વળી, સાતી ડાંગ ઉપાડીને સવળી;
 મહારાજા પાયે લાગું દળી. જ્યોતિષ૦
 આ ડાંગ આપને અંગ માફ તે ક્યાં વાગે શરીરે વાફ;
 આટલું કહો તો હું બલિહાર. જ્યોતિષ૦
 બેધિ તે સામું બેધ રહ્યો, ઘડી મોત સુધી નાખુશ થયો,
 ભાઇ તારે માટે નવ બેધ રહ્યો. જ્યોતિષ૦
 શુભ મહુરતે પરણી ઘર માંડે, કાંકણ દોરા બાંધે કાંડે,
 તેમાંથી ઘણી રાંડે છાંડે. જ્યોતિષ૦
 બેધિની બાળા બાળપણે, બળીયા ગ્રહવાળો વર પરણે,
 તે પશુ રાંડે છે કેઇ ક્ષણે. જ્યોતિષ૦

જો પોતે આવરદા જાણે, અદ્વાયુષિ વરને શીઠ પરણે,
 પણ મુરખ તંત વૃથા તાણે. જ્યોતિષ૦
 જોષિને પૂછી બે ફરિઆદ કરે, એક વખતે બેજણા કોરડે ચઢે,
 પણ આખર જીતે એક ખરે. જ્યોતિષ૦
 નથી જોષિ કોઈ દૂર દેશ વિષે, પણ ત્યાં વેપાર વધેયો અતિશે,
 ત્યાં થઈ નડતા નહિ કેમ હશે ? જ્યોતિષ૦
 જન્મોતરી પ્રશ્નોતરી જુઓ, એ વર્ષ ફળાદિના વહેમ જુઓ,
 એ કેવળ છે કૌભાંડ કુઓ. જ્યોતિષ૦
 તમને જોતાં આવડતુંજ નથી, સાચું થોડું ને ઘણી જુઠી જુકિત.
 વલ્લભ કરી આપે તે સિદ્ધ અતિ. જ્યોતિષ૦

ભજન ૧૪

જોષિને ઠપકો

જોષિ બાવા જગ ધુત્યાનો ધંધો આ શો આદર્યો,
 બહુ નરનારી વહેમી બનાવી નિર્ધન દેશ તમે કર્યો. ટેક
 બોળ પાણીમાં ટીપણું તારું, હઠ મૂકી માન કહ્યું માફ,
 લોપાળું ખુદ્દું હું ભાળું. જોશી બાવા૦
 ધુત્યાં તે બહુ ડોસા ડોસી, બહુ વાર ફાસલાવ્યાં તે ફાસી,
 પણ સમજી હવે થા સંતોષી. જોષિ બાવા૦
 અટકાવ્યાં એકાએક જતાં, બહુ વિષ્ણુ કર્યાં ઉઘોળી થતાં,
 એનાં ફળ થયાં નક્કી નડતાં. જોષિ બાવા૦
 ઝોઝિતું કામ કરાય નહિ, મહુરત વિષ્ણુ કયાંય જવાય નહિ,
 શુભ કામો તો કદી થાય નહિ. જોષિ બાવા૦
 એમ નાશ કર્યું જન શૌર્ય સદા, થઈ કાયરતાથી દશા દુઃખદા,
 પાખંડ તણા તાણ્યા પડદા. જોષિ બાવા૦

વંઝાને પુત્ર થવા માટે, જપ શાંતિ કરાવેા મુખ પાઠે,
 ઘરડી ઉમર વરસેા સાઠે.   જોષિ બાવા૦
 આટલા દીકરા દીકરી થાશે, એમાંથી વળી આ મરી જાશે,
 શીદ ગપ મારેા છે સ્વાસ્થ આશે.   જોષિ બાવા૦
 આ વર્ષ આટલી ખોટ જશે, પરદેશ ગયેા પાછો વળશે,
 કર રાખેા પ્રભુનો હંડ થશે.   જોષિ બાવા૦
 ખંને ખગડે છે આપ થકી, જો લાભ થશે એમ જાઓ ખકી,
 તો આગસુ થાશે એજ નક્કી.   જોષિ બાવા૦
 કદી જાય ખોટ એવું વહશે, તો અગાઉથી પગ લાંગી જશે,
 ખંને રીતે તુકશાન થશે.   જોષિ બાવા૦
 પ્રાચીન પૂર્વજોએ શોધેલી, જ્યોતિષ વિદ્યા વહેતી મેલી,
 ઉલટી માંહી જમણા બહુ લેળી.   જોષિ બાવા૦
 કાં ધંધામાં કર સુધારો, કર શોધ ખગોળ તણેા સારો,
 નહિ તો ઉલોગ પકડ ન્યારો.   જોષિ બાવા૦
 દૂર દેશ તણા બહુ વિદ્વાને, સાચી શોધી એ વિદ્વાને,
 તે વલ્લભદાસ ખરી માને.   જોષિ બાવા૦

ભજન ૧૫

બ્રહ્મણ વિષે

એા નર થેલા, બ્રહ્મણ નિહાળી શું કરવા ગભરાય છે.
 નથી નથી ગળતો રાહુ, રવિ અને ચાંદાને એ તો છાંય છે.   ટેક
 એ છે કવિ કલ્પિત શાસ્ત્ર કથા, પંડિત જન જાણે હાલ યથા.
 આ વહેમ વધ્યો તે વ્યર્થ વ્યથા.   એા નર૦
 એ અટકળથી માર્યું થોથું, રૂપક થઇ પ્રૌઢ થયું પોથું,
 બણીને ઝીણી નજરે જોતું.   એા નર૦

તું સાત ચોપડી શીખી જો, ચતુરાઇથી સૃષ્ટિ તણે કમ જો,
 શીઠ ફેકટ ખેલ કરી ખીજ્યો.   ઓ નર૦
 આ લાકડું જે ઘાલ્યું ખોશી, તે માને તું જેવા ફેશી,
 સમજ્યા વિષુ હું નહિ સંતોષી.   ઓ નર૦
 તું તર્ક વિતર્ક નથી કરતો, ગાકર પેઠે માંહી પડી મરતો,
 હું કહું તે કાને નથી ધરતો.   ઓ નર૦
 કેટલાક મતીલા મત તાણે, જાણે છતાં અંદેશો આણે,
 મુંકવું ન ગમે જીવું જાણે.   ઓ નર૦
 નાવા ધોવાથી લાભ લહે, લીંપણ ગુંપણથી ચોઠખાઈ રહે,
 એ ચાલ રાખવા એવું કહે.   ઓ નર૦
 પણ ભૂખે મરવું ઉંઘ તણ, શરદી હાની સહે શીઠ હણ,
 જોજ્યો આ મમતીની મરણ.   ઓ નર૦
 કદી ચોમસે કે શિઆળે, જો હોય અહણુ તો તે કાળે,
 બિનાશ તંદુરસ્તીને ટાળે.   ઓ નર૦
 મરબદી કે વૈષ્ણવ વાડે, ઉલટી શરદી બહુ એ દહાડે,
 બહુ પાણી ઢાળી વણસાડે.   ઓ નર૦
 ચાંદાને રીસે રાહુ ગ્રહે, એ માની ગંડુ દિલ લહે,
 ભોળાંજન ભૂખ્યાં આખો દી રહે.   ઓ નર૦
 ઘણીવાર અહણુ રાતે થાતાં, છુટયા પછી સ્નાન કરી ખાતાં,
 નિદ્રા પણ ચિત્તમાં નહિ ચાતાં.   ઓ નર૦
 મોટે ઘેર તો જમ છબ છબીઆં, જીંનાં આસાર ને રાંધણીઆં,
 એથી ઉલટાં નુકસાન થતાં.   ઓ નર૦
 ચૈતન્ય તણું ચિત્ત એક નથી, તેથી કેમ જાણીએ તેની મતિ,
 જે આ દહાડે ગળશે મમતી.   ઓ નર૦
 મન આજ થાય કદી કાલ ટળે, તે ખબર કહો કોનાથી મળે,
 અંતર્યામિ વિષુ કોણુ કળે.   ઓ નર૦
 પણ એક નિયમ જડ વસ્તુતણે, તેનો પાત્રી શક્રીએ પાર ઘણે,
 સૌ ભેદ સૂઝે બલી બાતે બણે.   ઓ નર૦

(૧૬)

પુનમે શશી પૂર્ણ ચયાથી ગળે, પણ સૂર્ય પુરણ પ્રત્યેક પળે,
કેમ જોગ અમાસ તણોજ જડે.   ઓ નર૦
શશી રવિ આડે આવે ડાહ્યા, તળી ચંદ્ર વિષે પૃથ્વી છાયા,
એ છે બધી મોટા બાપની માયા.   ઓ નર૦
નથી કારણ નાવા ધોવાનું, શરદીથી ફરદી થાવાનું,
ખોરાક તણ તડખાવાનું.   ઓ નર૦
તે કરતાં સુણીજે થા દુઃખીઓ, ત્રણવાર તું નાજે થઈ સુખીઓ,
પણ વલ્લભનો તો વહેમ ગયો.   ઓ નર૦

ભજન ૧૬

ભૂત વિષે

ભોળી ભામા, ભડકી શું ભાગે ભય રાખી ભૂતનો,
તજ ઢાંગ બધો, ચાલ હવે નહિ ચાલે તુતે તુતનો.   ટેક
નથી રહેતી વાસના વહાલાની, કુંવરી કે કુંવર કાલાની,
તું શોધ કર સોળ આનાની.   ભોળી૦
ચુડ થકી ચતુરા નથી કોઈ મરી, નથી જીવતી ડાકણ કોઈ ખરી,
દેખાડ મને નહિ જાઈ ડરી.   ભોળી૦
ભૂત પ્રેત ખવીસ જન કોઈ નથી, એ કેવળ કલ્પિત વાત બધી,
બાળક બુદ્ધિની બીક બધી.   ભોળી૦
એ રાત વખત ભૂતને ભાળો, તો પૂર્ણ તપાસો તે ગાળો,
અંતર તણો સદેહ ટાળો.   ભોળી૦
દિવસે ભૂત કેમ નહિ દેખો, કેમ અંધારી રાતે પેખો,
એ બીએ બાપડું મન લેખો.   ભોળી૦
એ એક જણા આગળ આવે, પણ બે ત્રણ પાસે કદી ના ફાવે,
આનું કારણ તમને શું સમજાયે.   ભોળી૦

(૧૭)

મનસા ડાકણ ને ભૂત શંકા, શાત્રુમાંહે કહે વગાડી ડકા,
 ભણી પવિત્ર બનીને તું પંકા.   લોળી૦
 ને નજરે પડે તો પટકારો, પાસે બાંધો હિંમત કહી નવ હારો,
 એ માત્ર ભિતર ભય ભણકારો.   લોળી૦
 ભડકા ભાળો તે છેજ હવા, કુદરતના ખેલો નિત્ય નવા,
 એ પ્રેત નથી આવ્યાં રમવા.   લોળી૦
 ધુણુનારીને નિજ વહેમ નડે, ચાળા કરે છે તે ચિત્ત ચળે,
 ભાળી ભ્રમણામાં તું શીઘ્ર પડે.   લોળી૦
 છે કળઓ સામ્ર સંગાથે, કાં કામ કરવું પડે છે હાથે,
 તેથી ઢાંગ શીખી ધુણુતી બતે.   લોળી૦
 સૌને ઓશીઆળાં કરવાં છે, કાં મુખથી દુઃખ ઉચરવાં છે,
 કૌભાંડ અતિ આચરવાં છે.   લોળી૦
 ધણીને ખીવરાવવાનું બાનું, કાં બર કરમ કરવા છાનું,
 વંચાવે છે પોથી પાનું.   લોળી૦
 આવે છે ' ચાર ' ભૂવો થઇને, ભૂત કાઢે છે ધૂપ ધીમે દઇને,
 પછી લાગ્યો રહે નિત્ય છુટ લઇને.   લોળી૦
 ભૂત ભાગે ને ભાવે જ ભણો, હૈયામાંથી સૌ વહેમ હણો,
 ઉપદેશ છે વલ્લભદાસ તણો.   લોળી૦

ભજન ૧૭

લોભીઆઓની ઇચ્છા

કંઈક તાણે કરવાને કંથને રે, મંત્ર માની કરાવે પાઠ,
 લોભીઆમાં ધુતાજા ભૂખે નવ મરે રે.   ટેક
 વનિવાનો વિશ્વાસ વધારવા રે, ધૂપ દીપે કરે ઠાઠમાઠ.   લોભીયા૦
 કંઈક ઘાટ ઘડાવવા ચોકચનો રે, આચરાવે ઉંધાં અનુકાન.   ,,
 કોઈ કોરા મંત્રાવી દગા કરે રે, કરે નાણું નીતિ કુરબાન.   ,,

નહિ લાગે નજર ચોટ કોઇની રે, મુત્ર મંત્રી આપે લખ ગથ. ,,
 હાથે ખાંધે માદળીઉં હેમનું રે, કોઇવાર લાંઘાવે વ્યથ. ,,
 પછી ખાંતે તે ફાવે ફંદનું રે, છુતકારી ધુણાવે દિનરાત. ,,
 ત્યારે ઘરનાં બધાંથી પૂજય છે રે, ઠગ બોલે વધારી વાત. ,,
 ઘણી લક્ષ્મી મળવાની લાલચે રે, સોમવાર જમે એકવાર. ,,
 વળી રૂદ્રિ કરાવે રૂદ્રની રે, લટ પાસે ભણાવે ચંડીપાઠ. ,,
 કંઈકે શોધ્યા કરે છે કીમીઆ રે, ત્યાં ઠગની ફાવે તદબીર. ,,
 લેવી લક્ષ્મી હમેશ હરામની રે, ખૂએ ઉલટી બની દીલગીર. ,,
 એમ સૃષ્ટિ નિયમોથી ઉલટી રે, રીતે પાર ઇચ્છા ન પડે એક. ,,
 વાત વિચારી વલ્લભદાસની રે, ભણી વિદ્યાને શીખો વિવેક. ,,

ભજન ૧૮

બાળલગ્નની હોળી

બાર વરસનો બાપ, તેર વરસની મા;
 બે વરસનો બાળકો બેવું હોય તો બા.

અલ્લ આ બાળલગ્નની હોળી, ફટફટ હિંદુ નર ટોળી,
 નાનપણે પરણાવ્યા કરતાં, પાળે વિખડાં ઘોળી,
 બાળક બિચારા ગભરૂને, શીઠ મારી ગેબની ગોળી. અલ્લ
 દૂધલા દાંત બિચારાના હલ્લ, ત્યાં નાખ્યો રગદોળી,
 ઉલો થયો ઉગીને ત્યાં તો, ચિંતામાં નાખ્યો ચોળી. અલ્લ
 કાચી કેરી ઘોળી નાખી, ચહેરા નાખ્યો ચોળી,
 નૂર તેજ સૌ સુકવી નાખ્યું, વળગાડી વહુને ખોળી. અલ્લ
 બેબનમાં તો જરા આવે, ત્યાં પડી મરદાઇ મોળી,
 હઠ ખાંધે ઝટપટ પરણાવા, ભામીનીઓ બહુ લોળી. અલ્લ
 દશ દશ વરસે પરણાવી દે, ઠહાપણ બહુ બહુ ડોળી,

પુ ટ થવા પછીથી ખવરાવે, પીસ્તાં બહામ ચારોળી. અશ્રુ
 નવી પ્રજના પુરુષો બેઠા, પહેરી ચરણીઆ ચોળી,
 પાછળ પામે પીડ ખરા પણ, તરત જુએ નહિ તોળી. અશ્રુ
 વેંત વેંતનાં બાળક જન્મે, પીએ દૂધ અઘોળી,
 હાય હાય બાળક હત્યારા, બાપ નામના બોળી. અશ્રુ
 બ્રહ્મચર્ય કર્યું બંધ બ્રાહ્મણે, બાય મફત ઢંઢોળી,
 મહુરત ઈંદ્ર મિષ્ટાન્ન જમે, માંડી પતરાળી પહોળી. અશ્રુ
 પચીશ વરસનો વર ને કન્યા, સોળ તણી સુંઠરી,
 તે પહેલાં પરણાવે પાપી, શા નહિ સાંભળી. અશ્રુ
 ઠોકી ઠોકીને ચાકયા પણ, નહિ ટેવ પડેલી ટળી,
 વલ્લભદાસ વહે લઈ બશે, કરીને ટીંગા ટોળી. અશ્રુ

ભજન ૧૯

હિંદુ સંસારની હોળીઓ

ફાગણ સુદી પૂનમની હોળી, સળગાવે હિંદુસંસાર,
 તેથી હોળીઓ અધિક સળગે, પૂર્ણ જ્વાળથી ભપકાદાર;
 ભુટ્ટા સાથે બાળકી પરણે, ચઢે ચોરીએ ખેદ અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૧
 એક પત્નીથી નહિ સંતોષી, બીજી પરણે બીજીવાર,
 દંદયુદ્ધ ઘર માંહે ચાલે, બણે લેવું રાજ્ય વિશાળ;
 લડે પરસ્પર બંને નારી, ઉતરડે સ્વામીની ખાલ,
 અરે ! હાય હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૨
 નવ જુએ કરણી કે રહેણી, વિદ્યા વય કે ગુણ લગાર,
 કુળવંતા કહેવાતા વરને, કન્યા આપે તાત ગમાર;
 ભલે બિચારી દુઃખી થાય, ઘરમાં ન હોય અન્ન લગાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૩

કુળવંતા કહેવાતા લોકો, નાત જાતમાં રાખે ડોળ,
 ધર્મ કર્મ નીતિ રીતિમાં, કુળવંતાની પેલંપેલ;
 પડી ગયા તોએ રાખે છે, ટાંગ ઉંચી એવો વહેવાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૪
 અંતરમાં નહિ રેનેહ લગારે, આંખે આંસુ આવે નહિ એક,
 મોટા મોટા ઘાંટા કાઢીને, તાલ મેલની રાખે ટેક;
 ચૌટા વચ્ચે ખુલ્લી છાતી, મૂકી કુટે હિંદુ નાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૫
 જીવ દયાના નેતા હિંદુ, સકળ પ્રાણી પર રાખે રેનેહ,
 કીડી મરતાં અરરર લાખે, લોકે ખંજર પુત્રી પેટ;
 રોળી ખુદ્દા સાથે પુત્રી, પરણાવી મા હરખે અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૬
 ગૌરક્ષક કહેવાતા હિંદુ, પૂર્વ કાળનો ધર્મ સુખથી,
 ગૌરૂપ આ પુત્રી દે છે, તાત કસાઈ ઝાલી હાય;
 તોએ કન્યા દાનજ કહાવે, રૂપીઆ લે બે ચાર હજાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૭
 બાર વરસની કન્યા સાથે, આઠ વરસનો પરણે કંથ,
 માખાપોને દહાવો લેતાં, આંખે આઠા નાવે બંધ;
 બાર માસનાં બેટાબેટી, પરણાવી મા હરખે અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૮
 બાર વીશ કે ત્રીસ વરસના, પુરુષવું બે મૃત્યુ થાય,
 કાકા કાકી મામા મામી, બાપ બેસીને લાડુ ખાય;
 રજું ખરચવું ન્યાત વરાને, કરજ કરી કરવા વહેવાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૯
 પટલ થઈ પટલાઈઓ ડોળે, લાંચ લાઈ આપે ઇન્સાફ,
 ન્યાત ફુંડના પૈસા ખાવા, ધીક પટલીઆ કેરો લાભ;
 કાળા અક્ષર કુટી મારે, તોએ હું હું કરતા અપાર,
 અરે હાય ! હિંદુ સંસારે, આ હોળી પણ અપરંપાર. ૧૦

હોળી ટાળી ખરી દિવાળી, ભોવા ઇચ્છો હિંદુભ્રાત,
 મૂખ રિવાજે દૂર કરીને, ધર્મ નીતિનો ધારો હાથ;
 સમય આવ્યો છે સુધરો, બંધુ સદ્વિદ્યાનો રાખો શોખ,
 પુનઃ પ્રભુજી કૃપા કરે તો, ચિત્તમાં તમે ધરો સદ્બોધ. ૧૧

બજન ૨૦

વેવીશાળની ઉતાવળ

અહો માતપિતા, બાળપણમાં ધાડ શી વેવીશાળની;
 સરખી વયનાં, વળગાડો પણ થાય કભેડી બાળની. ટેક
 તમને તો હુંડે હોંસ હશે, પણ આખરમાં શું એનું થશે,
 એ સંઘ કાશીએ કેમ જશે. અહો માત પિતા
 એ હક હુગીંજ ગણો એનો, છે શાસ્ત્ર પુરાવો પણ જેનો,
 તમે બાળખી રાખ્યો છે શાનો. અહો
 પોત પોતાના સર્વ ખણી, એ કુદરતી રીતિ જગદીશ તણી,
 કેમ હર્ષ પામશે એ પરણી. અહો
 બેડી નાનપણેથી નાખો છો, ચુકનાં ફળ બ્યારે તમે ચાખો છો,
 ત્યારે વાંક ભાગ્યનો ભાખો છો. અહો
 સહુ કદો થાયે બાળક-વયમાં, થાએ અંધ પાંગળું શીળીમાં,
 બહુ વિદ્ય બીજાં છે એ વયમાં. અહો
 બખે વરસે વેવિશાળ કરો, કાં ગર્ભ વિષે વનિતા જ વરો,
 રે ગજબ દિલમાં કાંઈક કરો. અહો
 કન્યાની જીવાની સોળ થતાં, પણ પુરૂષને પચીસ વીતતાં,
 એ વિશ્વ નિયમ છે અનુભવતાં. અહો
 મોટી માનીનિ નાના મદો, નાનાવિધ એથી કહે કદો,
 પછી જીવશે કયાંથી 'શત' શરદો. ' અહો

એથી વિદ્યામાં બહુ વિદ્ય નહે, આરોગ્ય અગ ઘડીઘડી બગડે,
 થાય ધરડાં વહેલાં એજ વડે. અહો,
 શોધો વર મોટો કન્યાથી, સ્વરૂપે સગુણો સરખો સાથી,
 તેા ચઢે કલંક કહો ક્યાંથી. અહો
 પણ શ્રેષ્ઠ શિષ્ટ નથી એ ધારો, સૌથી જ સ્વયંવર છે સારો,
 વલ્લભ વિનતિ અંગીકારો. અહો

ભજન ૨૧

ઓ અજ્ઞાની, શી ઉતાવળ આવી છે સંભાળને,
 ઢીંગલા ઢીંગલી, પેઠે શું પરણાવવા માંડ્યાં બાળને. ટેક
 શે પાપે તારે પેટ પડ્યાં, તું સાથે માથાં ક્યાંથી જડ્યાં,
 કેમ બચે કસાઇની ચોટ ચડ્યાં. ઓ
 કંઇ ઉંડો પરસ્પર પ્રેમ નથી, પણ ભપકાથી રહે રાજી અતિ,
 સમજણ ખીજી નથી બાલમતિ. ઓ
 બાણે નહિ દંપતિ ધર્મ દીલે, કેમ વર્તવું વહુની સાથ શીલે,
 જેમ બાંધી દીધો બળદ ખીલે. ઓ
 પરણ્યાં બાળક બેટા બેટી, બાણે ભેટાળ્યાં ઘેટા ઘેટી,
 તેથી પ્રીત રીત નાશે છેટી. ઓ
 હસતાં રમતાં ચડભડી પડે, મન મોટાં નહિ માટે જ લડે,
 પછી મળે સ્વભાવ નહિ એજ વડે. ઓ
 હજી પોતડી પહેરી નવ બાણે, કદી રોઇ પડે રમવા ટાણે,
 વળી બચ ઉઠી જમતાં ભાણે. ઓ
 એવી છોકરમત છે એની હજી, નથી પરણ્યાનું એનું ગજી,
 સમજો તો રહેશે રામ રજી. ઓ
 બાળપણને દહાવો લેવા દો, એને રમત ગમતમાં રમવા દો,
 નિશાળે ભણવા ગણવા દો. ઓ

બાળપણું છે બહુ નિહોંષી, એનું ઉર આનંદી સંતોષી,
 શીઠ ખટપટમાં ઘાલ્યો ખોસી. ઓ૦
 પછી ભણતર ઘેર ભણાય નહિ, પરદેશ વિશેષ વસાય નહિ,
 એણે ઘરથી બહાર નીકળાય નહિ. ઓ૦
 પ્રભુએ સોંપ્યાં તમને રહ્યા, જેથી સારાં માત પિતા થાવા,
 રે નહિ કેવળ લેવા દહાવા. ઓ૦
 તું પરણાવે છોડી મોટી, સાથે સાથે વરાવે છોડી છોટી,
 રે સમજ સમજ એ રીત ખોટી. ઓ૦
 ભેગા ભેગું ખર્ચ તું ઉકેલે, એ તુજ દાનત ડગલે ડગલે,
 પણ બાળકની તું વિચાર વલે. ઓ૦
 બહુ કુમળાં બાળક ચોળે છે, રસ્તો અવળો તું ખોળે છે.
 વઢે વલ્લભ મરવા દોડે છે. ઓ૦

ભજન ૨૨

“ મહા લભ યાને વૃદ્ધ લભ ”

(રાગ સવૈયા)

સાઠ વરસના ઘરડા વરસુ, મુગ્ધા સોળ વરસની વરે,
 કનક કુળમાં મોહિત થઇને, દુહિતા નાખો દુઃખને ઝરે;
 વિષ તુલ્ય સંસાર બનાવી, નિજ તનયાનું સુખ શીઠ હરે,
 આર્થતણા સુખ ટાળક પાળક, મહા લભ કોઈ બંધ કરે. ૧
 પુત્રવધૂનું સીમંત ચાલ્યું, ગચ્છું તાત નીરખે નજરે,
 વિધવા તનયા ઘેર છતાં પણ, પિતા ચઢે છે વરઘોડે;
 કેવી દુર્ગતિ થઈ મંદમતિ, વણાંશ્રમને રાખ્યો પરે,
 આર્થતણા સુખ ટાળક પાળક, મહા લભ કોઈ બંધ કરે. ૨
 દંપતિ સુખ તો દૂર રહ્યું પણ, સંપ ક્ષેત્રની શી આશા,
 યૌવનમાં અબળા ઉચ્ચારે, હાય હાયના નિશ્વાસા;

આવી હીલુભાગી પરજાથી, દેશેાદય કાંઈ થાય ખરો !
 આર્યંતણા સુખ ટાળક પાળક, મડા લગ્ન કોઈ બંધ કરો. ૩
 બાળલગ્ન ને મડા લગ્નથી, વિધવાની વૃદ્ધિ બહુ થાય,
 બાળ સુવા વિધવાઓ વધતાં, અનીતિ જગમાં બહુ ફેલાય;
 વિધ પ્રવાહમાં વિધવા વહેતાં, સંધવાનો પશુ થાય મરો,
 આર્યંતણા સુખ ટાળક પાળક, મડા લગ્ન કોઈ બંધ કરો. ૪

ଉଦ୍ୟାନ ୨୩

હાલની સમસિધિ

લો ભ્રમિતજનો, લગ્નવિધિમાં ખીચડા વિધિઓ વધી પડી,
 વધી મોજમઝા, વરાવરાંઠીમાં વેળા વીતી બય ઘણી.   ટેક
 અંગ્રેજો પારસીઓ પરણે, વિધિ આટોપે સૌ તેજ ક્ષણે,
 શું ઉમંગ નથી ઉર તેહ તણે?   લો
 થોડે અર્થે ને વગર ડોળે, નહિ મહુરત શુકન તે ખોળે,
 પરણીને પ્રેમ રસ તે ઘોળે.   લો
 બહુ માણસ જનમાં લઈ જતાં, નકકી નુકસાન ઘણાં થાતાં,
 સામાં પણ મનમાં મુજાતાં.   લો
 ત્યાં નીતિ બગડે એ ખૂદને, વળી અર્થ વધારે સામાને,
 છતાં મમતી મુરખા નહિ માને.   મો
 ખાનારા તો સૌ ખાઈ જશે, પણ આ સંબંધ ન ભંગ થશે,
 વિવેકથી વહાલ વધુ વધશે.   લો
 શુભ ચાલ પ્રમાણે સૌ ચાલે, ને મર્યાદામાં રહી મ્હાલે,
 તો સંપ વધે વલ્લભ કાલે.   લો

(૨૫)

ભજન ૨૪

લગ્નવિધિમાં ફટાણા

(રાગ સિન્ધુડા)

ગોરી ફટાણાં ગાય છે રે, મરો લાજ લખાડું, (૨)
હીડા ખરે છે કાનથી, રે કરો બંધ બગાડું. ટેક.
બળમે કટકા બાંધે બધી રે, ભુંડી લાંડે છે ગાળ, (૨)
ભુડી મરો નર બાયલા, રે ઝટ પેસો પાતાળ. ગોરી૦
આળો ગાળો જ કઢાવતી રે, એક બીજાની બાય, (૨)
ઉઠો ઓઠો શીર ચુંદડી, રે ઉભાં ફંવાડાં થાય. ગોરી૦
સુંછ નથી પણ પુંછ છે રે, ગેં ગેં ફેં ફેં થઇ બાય, (૨)
જમતાં જમતાં એ સાંભળી, રે ધિક્ક મોંઢું મલકાય. ગોરી૦
માતા પિતા લાઇ ભાળતાં રે, નહિ લાજે લગાર, (૨)
આજ માંડવે રજા મળી, રે હૈયે હેત અપાર. ગોરી૦
ઉત્તમ જાતિ છે આપણી રે, એવું શોભે ન મુખ, (૨)
મુખે મર્યાદા ન મુકવી, રે એમ ભાગે ન ભૂખ. ગોરી૦
મંગળ ગીતો ગવરાવવાં રે, જેથી રીઝે જગદીશ, (૨)
વિનંતિ વલ્લભદાસની, રે રૂદે રાખો ન રીસ. ગોરી૦

ભજન ૨૫

મુવા પાછળના જમણવાર

મુવાપર મિષ્ટાન્નો શું જમો, પડયા પર પાડું હઇ શું હમો. ટેક
વીસ વરસની રામા રાંડી, ખેલ અચિત અતિ ખમો,
તેનો ખાંતે હઠાડો ખાતાં, ભાભા થઇ શું ભમો. મુવા૦
એક તો બહાણું મનુષ્ય જાતાં, બળી ખાખ થાવ તમો,

ખાતર ઉપર દિવેલ કરે સૌ, તેમ કરે છે તમે. મુવા૦
 બહાનાં વિભેગ થતાં તો, શોક તણે છે સમે,
 પકવાનો દેખી સુઘડને, આવે બહુ અણગમે. મુવા૦
 મહાજન મંડળ મળીને બેઠું, ખીછાવી બહુ બજમે,
 તે તો શોભે શુભ સમયમાં, હોય વિવાહ વાજનો. મુવા૦
 મુખે મૂકે છે લોહી કોળીઆ, કેર કરે કારમે,
 ધિઃક ધિઃક છે ચિત્ત સગાંનું, ધમણ પ્રમાણે ધમે. મુવા૦
 રાક્ષસ જેવા વજ હૃદયના, જન રૂવે ત્યાં જમે,
 ખાતાં છાતી ફાટી પડે નહિ, કેમ ગડુઓ ગમે. મુવા૦
 ગીધ કાગડા જેવા ખાતાં, અગીઆરમાં બારમાં,
 મતિ મલીન થાતાં નહિ માને, શું કહીએ બહુ અમે. મુવા૦
 શાણા સઘળું સમજે પામી, કેળવણી તાલીમે,
 વલ્લભદાસની વિનંતિ માની, નમ્ર બનીને નમે. મુવા૦

ભજન ૨૬

મુદારો કરવા વિષે

(રાગ સવૈયા)

ધિટેનીઆ જર્મન ગનપાની, બહુ ઝડપે સુધરના જાય,
 અદળક નાણું કરી એકડુ, જગમાં જોર જણવના જાય;
 ભારત ભુડી નહિ મટવાની, કારણ મોટું એક કળાય,
 આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં વાસીઃ રાખેલા જાય. ૧
 ભારતવાસી બ્રાત અમારા, આજ ઋષી પાગતની આત્મ,
 પારણીએ પોઢતાં યાગક, પરણાવી દે છે તત્કાળ,
 બુડો જગમાં દલાવો લેવા, યાગક હુતાશન હોમાય,
 આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીઃ શ્રેણી જાય. ૨
 એક ટકાની હોય તોલડી, તોય તપાસે સવળે દામ,
 બૂળ ટકારા ખખડાવીને, પુરણ પરખી ખરચે દામ;

કન્યાના જીવતરનો સાથી, વર જોતાં આંધળીઆં થાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૩

બોયકોટ પરદેશી ચીજો, કરી દેશમાં દાખે રતેહ,
દેશ વિનાશક થોર રિવાજો, બોયકોટ કરતા નહિ તેહ;

જરા કામમાં બહુ ચીકણા, મોટામાં મોટાળા થાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૪

મુઢરવા બીજા લોકોને, સજા ભરી દે શીખ અપાર,
નીજ ઘરમાં કુધારા ફેરો, ગણીએ તો નવ આવે પાર;

પગ નીચે દાવાનળ મળાએ, ડુંગર ઉપર દષ્ટિ જાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

લુપ્તી કીર્તિ મળવા માટે લાખોનાં આધણુ ઝોરાય,
એક દાય વાધરડી કાળે, ભેંસ તણો જેમ ભોગ અપાય;

કુટુંબમાં પ્રીતિ નવ થોડી, દેશ દાઝ રાખે દીલમાંય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૬

મરણ પામેલા પિતૃ પાછળ, ખાતેથી પરચે ધનમાલ,
જીવીત ઘરડાં માત્ર પિતાની, કોઇ દિવસ નવ લે સંભાળ;

ઘરનાં જાળક ઘંટી ચાટે, ગાવાને આટો અરપાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૭

ચેતનમાંથી ચિત્ત ખમેડી, જડ પર જખરો રાખે ભાવ,
મોટા નફ ઉતરવા માટે, જેમ કરે કાગળના નાવ;

અમથી બમણા દેવ અમારે, તોપણ કષ્ટ કમી નવ થાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસી દે શાંખેલાં જાય.

૮

પશુ તરુવરને પૂજ્યાથી, પાપ નહારાં પામે નાશ,
નદીઓમાં નાહવાથી રાખે, મુક્તિ મળવાનો વિશ્વાસ;

માખણ મેળવવાને માટે, ફોગટ નીર વહોવા જાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૯

દેશોદયમાં દમડી ન આપે, પાપી પોપ ધણુ પોષાય,
ધર્મ તણી અધારી રાખી, કટકમાં જખને અથડાય;

ખેંચાયા ગાડરીઆ વહેણે, ભારતના સંતાનો જાય,
આજ અમારા આર્ય ગૃહોમાં, વાસીદે શાંખેલાં જાય.

૧૦

લજન ૨૭

ભારતમાતાને ભારે મારતા મનુષ્યો

(હરિગીત છંદ)

- જે જનનીકેરા ગર્ભમાંથી, લોગ રોગોથી ભર્યા,
સંસ્કાર ખોટા સંગ લઈને, અદ્ય માસે અવતર્યો;
જે વેર વિદ્યાથી ધરીને, મૂર્ખ લેગા જઘ લગે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૧
- જે નર ગણાવા વરવધુના, ખાળવયમાંથી વરે,
આખર લગણુ ઘર ઘર ભમી, જે લીખથી ઉઠ્ઠર ભરે;
જે કોઈ કારજ સાથ ભરતા, ખાથ ધીજના બળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૨
- જે જર કમાયા ખર ખનીને, તર તિજેરીને કરે,
ને રંક પર રાખી નજર નવ, વિત્ત હોંસે વાવરે;
જગકર તણો ઠર નવ ધરી જે, પાપ મારગમાં પળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૩
- જે મહેલ માળામાંય ખાંતે, ખાય મીઠા માલને,
નવ નાખતા દુકડો કદી, ભૂખથી ભર્યા કંગાલને;
કુરીતિથી પરવિત્ત હરવા, ચિત્ત જેનું ચળવળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૪
- જે રાખનો રગડો લગાવી, ભૂતળે ફરતા ફરે,
શ્રમ અંગને આપ્યા વિના, નિજ પેટનું પુરું કરે;
સ્ત્રીસંગ રમવા રંગ છે, ઉમંગ જેને હર પળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૫
- મય કાળ દીન દયાળને, કરતાળ ધારીને ભજે,
સંસારને જંજળ જાણી, માળા લઈને જે તજે;
તલભાર પર ઉપકાર કરવા, કણ એક ન વાવરે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ? ૬

જે સ્વર્ગે બવા મૂકત થાવા, વૃક્ષ તળે ટીંગ્યા કરે,
જનમાં મનાવા સિદ્ધ થાવા, ચરણ કર ઉંચા કરે;
જે થાય બાવા મફત ખાવા, હાય આવા ભૂતળે,
એવા જનોના જન્મથી, શું ભાગ્ય ભારતનું ફળે ?

૭

ભજન ૨૮

ધર્મને નામે વતીંગ

ધર્મ દોલ વાગને ધોવાય છે, અરર હાય ! ધર્મ દોલ વાગને ધોવાય છે. ટક
મુખે વદે વાણુ વેદ ધર્મ અમારો, જાણે નહિ પૂણું પોતે વેદતણું નામો,
શબ્દ માત્ર ધર્મ ઉચ્ચરાય છે. અરર હાય !
પ્રાણણો કહે કે અમે સર્વ થકી ઉંચા, કર્મ કાંડ વર્તનમાં શ્રદ્ધ થકી નીચા,
પડુ કર્મ અને સ્વાધ્યાય (અધ્યયન) તજાય છે. અરર હાય !
અભયર્થ આદિ ચાર આશ્રમો તજયા, ઢીંગલા ને ઢીંગલીનાં લગ્ન તો મંડાયાં,
અલિચાર આશ્રમ સધાય છે. અરર હાય !
સોમપાન ગદલ ચા કોશી તો પીવાએ, પરનારી તણું અધરામૃત લેવાએ,
મસ્ત થાવા જાંગને ધુંટાય છે. અરર હાય !
હોમ હવન ગદલ હુક્કા બીડીના ધુમાડા, ખારદ્રેષ ઇર્ષાતણા આંખમાં અંગારા,
ભટ્ટ બતી ચુલાઓ પુકાય છે. અરર હાય !
ગાયત્રી મંત્ર તજ વદે ભીખ મંત્રો, હાથ જોડ પસલીમાં ગપોડાના મંત્રો,
દોકડામાં દીકરા અપાય છે. અરર હાય !
કરગરતા એક પાછ સાડ શ્રદ્ધ પાસે, કોઇના નખોદીઆ હરામી માલ આશે,
ઋષિ બ્રહ્મ તેજને ખોવાય છે. અરર હાય !
એક ટંક ધાન કાળે જ્ઞાન સમા દોડે, જીવાનોના દાડને ખાય ગળે મોઢે,
પેટ કાળ શુદ્ધતા ભૂલાય છે. અરર હાય !
નાચા ધોવામાંજ બધા પુન્યને પિછાને, નીતિ પવિત્રતા કે કંઈ સત્યને ન જાણે,
આત્માના શૌચને મૂકાય છે. અરર હાય !
વૈદિક ધર્મ કર્મતણા મર્મનેજ માનો, પ્રાણણો જીઓ તમે સૌ ઋષિ સંતાનો,
અધર્મથી હરિ કોપ થાય છે. અરર હાય !

(૩૦)

ભજન ૨૯

હવન વિષે

રાગ ધ્રુવના ૧૧)

હોમહવન રૂડા થાય, મારે મંડપ હોમહવન રૂડા થાય. ટેક
આપે આહુતિ હોતા હરખથી, ઉત્તમ અગ્નિ માંય. મારે૦
સદ્ગુણ સાગર સાધુ પડિતો, વેદ ભણુતા બાય. મારે૦
કેશર કસ્તુરી સુગંધ ચંદન, ગાયોનાં ધી હોમાય. મારે૦
સકળ અશુદ્ધિ નંટ કરીને, વાયુ નિર્મળ વાય. મારે૦
મંગળ વાળાં વાગે તોરણીએ, ધુન વેદોની થાય. મારે૦
મલપતા આ મંડપ માંહે, સ્વાહા સ્વાહા સંભળાય. મારે૦
સંકટ હારી સામ ગાનથી, ઇશ ઉપાસના થાય. મારે૦
સરખી સાહેલી સાથે મળીને, ગીત મધુરાં ગાય. મારે૦
આજ ઉત્તમ ઘડી આવી અમારે, આનંદ ઉર ન માય મારે૦
ઓરમ પ્રભુજી આપ કૃપાથી, શાંતિ: શાંતિ: સદાય. મારે૦

ભજન ૩૦

ભુંડું થવાનાં ડોળ

પુન્ય મારગમાં પાઈ ન વાપરે રે,
આડા મારગમાં વાપરે અબાણ;
ભુંડું થવાનાં ડોળ એ તો ભાળજો રે,
ઉપજ ઓછીને ખર્ચ ઘણાં આદરે રે,
વ્યસન ઝાઝાને ંહેમનાં વેચાણ. ભુંડું૦
જુઠ સાથે જડેલ જેનો જીવડો રે,
ખોટી સાહેલી પૂયાના કોડ. ભુંડું૦
દીનાનાથ રૂઠયા ત્યારે ઘાલ્યાં ઠાખલાં રે,
ધણી ધણીઆણી પૂણે જોડાજોડ. ભુંડું૦

દોરા ચીઠીઓમાં નિત્ય વહે દોકડા રે,
ખાધા આખડીઓ ચાલતી સદાય.

ભુંડું

આખા ઘરનાં માણસો થયાં આળસુ રે,
કોઈ ઉઘમને વાયરે ન બાય.

ભુંડું

ખાવા સર્વેને જોઈએ સારું સુતરે રે,
આવે ભાણુમાં ખીતું ખીતું અન્ન.

ભુંડું

વાટે ઘાટે આંગણે ખળે ખેતરે રે;

પડયું પાડોસીનું ચોરવાનાં ચાલ.

ભુંડું

નિત્ય ઘરમાં કંકાસ થાય કારમો રે,

લે છે તાલીઓ ને લોક જુએ તાલ.

ભુંડું

હરિ અથે તો હાથ લાગે ધૂજવા રે,

ઠઠા ખાણુઓમાં લાડવાનાં લ્હાણુ.

ભુંડું

ચોરી જારી કુકમંથી ચિંતા નહિ રે,

મહેનત મજૂરીમાં લાખગણી લાજ.

ભુંડું

શીખ સારી નઠોરને ના ગમે રે,

રૂડું સર્વેનું આહે ઋષિરાજ.

ભુંડું

ભજન ૩૧

ભલું થવાનાં ડાળ

પાપ મારગમાં કોડી નવ વાપરે રે,

પરમારથમાં પ્રણ પ્રેમ;

વેળા વળવાની વાત તમે જાણજો રે.

ટેક.

ઉપજ હોય તેથી ખર્ચ જોણું આહરે રે,

વ્યસન અન્ન વિના નહિ વહેમ.

વેળા

સત્ય સાથે જડેલ જોનો જીવડો રે,

પવિત્રાઈ ઉજળો આચાર.

વેળા

દોરા ચિઠીમાં વહે નહિ દોઢડા રે,	
નવ દેખે દેવાળાનું દ્વાર.	વેળા૦
આખા ઘરનાં માણસ હોય ઉઘમી રે,	
કોઇ અવળે રસ્તે નવ બાય.	વેળા૦
ફડું હીસે રળીઆમણું આંગણું રે,	
અધિકાર જેવો આવકાર.	વેળા૦
આખા ઘરનાં માણસ એક સંપમાં રે,	
ખરા ખોટાને આલેખે ખચિત.	વેળા૦
સાચા સંતોની જેને સંગતી રે,	
ચોરી કામમાં ન કોઇનું ચિત્ત.	વેળા૦
દેવું કરતાં દુભાય ખૂબ દીલડું રે,	
દૂધે ઘોઇને આપવા છે દામ.	વેળા૦
કર કાછડીને જીભ કબજે કરી રે,	
ભુંડી દાનતનો નહિ થાય ભાવ.	વેળા૦
પ્રભુ દયા કરી પડે પાંસરા રે,	
એજ વેળાથી સુધરે સ્વભાવ.	વેળા૦
આવી શીખ માને તેનું નામ માનવી રે,	
છુટ લવારીમાં લેખે ઘણી લાજ.	વેળા૦

ભજન ૩૨

પાવૈને પાનો ના ચડે

નહિ ચડે, નહિ ચડે, નહિ ચડે રે, કદી પાવૈને પાનો નહિ ચડે.
 “ ઉંઠુંનું ઓસડ ” નહિ જડે રે કદી , , ટેક
 ઉંટ આગળ જઇ થાળી વગાડી, જાણે ખીએ રણકા વડે રે. કદી૦
 પણ થડકે નહિ એકે ફંવાડું, માથે ત્રંગાળુ ગડગડે રે. કદી૦
 પાથે પડો પાઘડી ઉતારી, ફોવો ભલે મુખ શંકડે રે. કદી૦

જીભા જોગી કરી વહેંચો સોપારી, કહેશે એવા બહુ આથડે રે. કહીં
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ સમૃદ્ધિ ધરીને, ભલે ભારે પીડા પડે રે. કહીં
 બાળક મરે તો ભલે મરે પણ, પ'ડે નવો ઘાટ નહિ ઘડે રે. કહીં
 કુડાં કલકે નથી ડરવાનાં, શાસ્ત્ર વિરુદ્ધતા નાહે નડે રે. કહીં
 ધર્મ અધર્મ વિચારી જીએ શીઠ, શીઠ ડરે પાપમાં પડે રે. કહીં
 સાંભળી કાળજી કળુલ કરે પણ, હોઠે હકાર ન આવડે રે. કહીં
 કળીચુગ કારણ સૌનું કહે વળી, કેમ ટળે લખ્યું આંકડે રે. કહીં
 મેણાં મારો મરે તોએ ડગે નહિ, જોડે રૂપક ભર રાગડે રે. કહીં
 ઢાળા ઢાળ્યા એવા પ્રથમથી, કંઈએ નવું કેમ નીવડે રે. કહીં
 વીર્ય વિના સૌ આર્ય નપુંસક, પડતી પોકારીએ તો રડે રે. કહીં
 વહે વલ્લભદાસ સુઆ મનુષ્યને, કયાંથી સુરાતન સાંપડે રે. કહીં

ભજન ૩૩

કેળવણી આપનાર મહેતાજીને શિષ્યામણ

ઓ મહેતાજી ! માન મરતબો મોટો તારો માન જે,
 પણ ઉગતી પ્રભા, મૂખ રહી ભણતાં તો તુચ્છ તું બણજે. ટેક
 જો ધોરણમાં નિજ સ્વારથ છે, તેથી એ યત્ન યથારથ છે,
 પણ આ મોટો પરમાથ છે. ઓ મહેતાજી
 કહી પાસ કાવવા મન હીધું, બક્ષીસ બજેટ ઘણું હીધું,
 તેમાં તે અઠકું શું કીધું. ઓ મહેતાજી
 કરનામ પ્રમાણે કામ સદા, અંગે આગસ નહિ આણુ કદા,
 કર તારી સૌ કરજ અદા. ઓ મહેતાજી
 પહેલો આવે તારી પાસે, અધ્યયન કરે છે ઉલ્લાસે,
 તું રંગ હૃદય તેવાં થાસે. ઓ મહેતાજી
 આ કાળે જે જે વહેમ વસે, તેની તું તપાસ કર અતિશે,
 કર ખંડન તોજ ખરાબી ખસે. ઓ મહેતાજી

અવકાશે વાત વિનોદ કરી, તાદશ્ય ચિતાર ખરો ચિતરી,
 કર બોધ બધા સંદેહ હરિ.   ઓ મહેતાજી
 ખુલ્લું કર ભટતું બોપાણું, સમજાવી બેસીતું બળું,
 દે ડાકણ પ્રેત મુખે તાણું.   ઓ મહેતાજી
 શીખવજે મરણ પતણ રીતિ, વળી જ્ઞાન ખગોળે મન જીતી,
 અજસાવ તું ભ્રાંતિમય ભીતિ.   ઓ મહેતાજી
 વંચાવ પાઠ ફરી વિધવાનો, કહે બાળ લગ્નનાં તુકસાનો,
 પુલણજીમાં દિજનાં જાનો.   ઓ મહેતાજી
 દરશાવ તું દુઃખદાયક દહાડા, કન્યાને દુઃખ કુળના ખાડા,
 નીંદીને નાતતણા વાડા.   ઓ મહેતાજી
 બહું ને જીહું દેખાડી, ને મંત્ર તંત્ર ખોટા પાડી,
 મૂક માતા મેલડી ને કાઢી.   ઓ મહેતાજી
 શીખવ સુનીતિ ને નરપણું, દે જ્ઞાન ખરું જગદીશ તણું,
 આંખેથી ભ્રમનું કાઢ કણું.   ઓ મહેતાજી
 જે વહેમ હરણ પાઠો આવે, તે ફરી ફરી વંચાવજે ભાવે,
 દે હિત શિક્ષા તું એ દાવે.   ઓ મહેતાજી
 બે અર્ધ બળ્યા આ કાળ બને, લજવાવે છે તે કેળવણીને,
 તે સર્વ વાતે શરમ તુજને.   ઓ મહેતાજી
 શુકન જન્મેતરી બેષ જીએ, ખૂત પ્રેત માનીને માન ખૂએ,
 મિષ્ટાન્ન જમે છે મનુષ્ય મુએ.   ઓ મહેતાજી
 પંડે રાખે આખડી બાધા, ત્યાં શિષ્ય સુધરવાના વાંધા,
 સંધાય ન સહજ પછી સાંધા.   ઓ મહેતાજી
 નથી ગરજ અમારે કંઈ તારી, નથી શાખાશી લેવા ધારી,
 બેડી કવિતા ખરું કહીશું દહાડી.   ઓ મહેતાજી
 મીઠું બોલી નથી ચોપડવું, તેમ ગાળો દઇને નથી લડવું,
 આ ઉપદેશી ઔષધ કડવું.   ઓ મહેતાજી
 ખરું વલ્લભદાસ વણીક વહે, ફેાકટ ફુલાયા ઉચ્ચ પહે,
 હવે કાળ કઠણ સંરશે ન મહે.   ઓ મહેતાજી

ભજન ૩૪

સનાતન ધર્મ

સનાતન પંથ ચુકાયો રે, અધર્મને ધર્મ મનાયો રે. ટેક

શુદ્ધિ ને બુદ્ધિનું હાતા જે કહાવે, આશુ હાતા અપાર,
તેજ ને કાન્તિનું દત્ત બ્રહ્મચર્ય, જીવગીનો આધાર,

મૂળેથી પાયો ખવાયો રે. સનાતન૦

બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિને વૈશ્યોના પુત્રો, લઈ ઉપવિત સંસ્કાર,
જઈ ગુરુકુળે અભ્યાસ કરતાં, રૂડો રાખી વિચાર,

જમાનો તે બદલાયો રે. સનાતન૦

સંસ્કારનું આજે નામ ધરીને, નાટક તેનું કરાય,
કાકા મામા ને સંબંધી વડવા, બડવાને ઘેર લઈ બાય,

ખરેખર ઢોંગ મચાયો રે, સનાતન૦

જે બ્રહ્મચારી કમીમાં કમી, વર્ષ પચીસ નીરધાર,
વ્યાકરણ વેદને ઉપાંગ સર્વે, યોગવિદ્યા બાણનાર,

નિરક્ષર તેજ ગણાયો રે. સનાતન૦

બાર વર્ષે આજ બાળાનો સ્વામી, લઈ બેઠો વ્યવહાર,
પઠન પાઠન પાતાળે પેઠાં, પ્રેમદામાં બેઠાયો ખ્યાર,

પંદરે પિતા કહેવાયો રે સનાતન૦

જે બ્રહ્મચર્યથી શંકર સ્વામી, ધર્મ ધુરંધર ધીર,
શિષ્યપિતામહ હનુમંતાદિ, કેવા હતા રણધીર,

તેઓનાં નામ લબ્ધ્યાં રે. સનાતન૦

તે મહાવ્રતના નષ્ટ થવાથી, ભ્રષ્ટ થતાં નરનાર,
રાગી ભોગીને અદ્વૈતાશ્રમ, કલેશી જેનો પરિવાર,

જન્મારો દુઃખે ઘેરાયો રે. સનાતન૦

જે બ્રહ્મચારી ધૃતિ ક્ષમાને, દમાદિ ગુણ ભંડાર,
વિજ્ઞાન સાયન્સમાં પરિપૂર્ણ, તત્ત્વ વિદ્યા બાણનાર,

જ્ઞાનનો પંથ તબાયો રે. સનાતન૦

સાચન્સને બદલે સ્વાર્થ વધ્યો ને, વિજ્ઞાન બદલે વહેમ,
તત્ત્વનું કેન્દ્ર ટકામાં રહ્યું છે, કાશીમાંહે શિવ જેમ,

તૃષ્ણાએ બચ તણાયો રે. સનાતન૦

જે મહાવીરના રક્ષણ થકી, લક્ષણવતો સમાજ,
હિન્નતિના રમ્ય દ્વારે વિરાજી, કરતો સાર્વભૌમ રાજ,
દરિદ્રિ તેજ કહેવાયો રે. સનાતન૦

અધોગતિને આજ પામ્યા છે, આર્ય તણા કુમાર,
આહાર નિદ્રા ભય ને મૈથુન, રાજ્ય સત્તામાં ચાર,
પશુવત જિંદગી પાયો રે. સનાતન૦

જે ગૃહસ્થાશ્રમ વિષે દંપત્તિ, સંપત્તિ સંતતિવાન,
અલેદના અનુભવથી લેતાં, પ્રણયરસનું પાન,
લેહ ભાવ આજે મનાયો રે. સનાતન૦

ઝેર ને વેર પતિ પત્નીમાં, આજ વધ્યાં ભરપુર,
સંપત્તિ બદલે વિપત્તિ વધી, પ્રપંચ માહે પુર,
હમેશાં ઝગડો મચાવ્યો રે. સનાતન૦

પ્રભાત કાળે પવિત્ર બનીને, દેવ દેવીઓ નિત્ય,
સંધ્યા હવન હમેશાં કરતાં, નિર્મળ રાગી ચિત્ત,
કર્મકાંડ આજે તબાયો રે. સનાતન૦

સંધ્યાનું સાધન જીઓ તપાસી, આરસી કાંસકી માંચ,
ચા કોપ્રીની ચમચે આહુતી, આપે છે મુખની માંચ,
કર્મ કાંડ તેને મનાયો રે. સનાતન૦

બાળપણે માતાઓ દેતી, બાળકને બહુ જ્ઞાન,
નીતિ ને ધર્મનું શિક્ષણ આપી, ઉછેરતી સંતાન,
તેનો સંસ્કાર ભૂલાયો રે. સનાતન૦

સંસારમાં જે સમજે નહિને, નથી પોતાનું જ્ઞાન,
લઘુ વયમાં લગ્નને કાજે, જોવાની જોડે જાન,
અદ્ય આયુષિ બનાયો રે. સનાતન૦

રૂપ વિદ્યાને વિનય સુક્ત, લક્ષણવતો કોઈ,
ધીર શીલવાળા યોગ્ય વરને, કન્યા દેતા જોઈ,

- શિવાજી તે બહાણો રે. સનાતન૦
 વિદ્યા અને વય ને ઠેકાણે, વિત્તની પરીક્ષા થાય,
 પૈસાનાં પોટલાં પોતે બાંધીને, મહે મીઠળ બધાય,
 લલુવયે રંડાપો આપો રે. સનાતન૦
 અંધ અપંગ અને અનાથ શાળા, સાહિત્ય સત્કાર માંય,
 ધર્મશાળા અને ગાયોની શાળા, ફરદીની શાળા બધાય,
 પૈસો નહિ ત્યાંય અપાવો રે. સનાતન૦
 નાટક ચેટક ભાંડ ભવાઈ, હોટલ બોટલ માંય,
 તેલ ફેલેલને વ્યસન વૈશ્યા, જુઠા જુગારની માંય,
 વિત્તનો વય કરાવો રે. સનાતન૦
 અનાયાસે કોઈ અતિથિ, આવીને ઉલ્લો દ્વાર,
 મગફરીમાં જવાબ આપે, ટાઇમ નથી લગાર,
 સત્કાર તેનો તબાયો રે. સનાતન૦
 ભૂખના દુઃખનું ફરજ આજે, આવી માંડે ફરીઆદ,
 ટળવળતાને શિક્ષામાં દે છે, ગાળોનો વરસાદ,
 ધર્મને નામે ધોવાવો રે. સનાતન૦
 જે વનિતા વડીલોથી રહેતી, વિવેક વર્તન ધાર,
 વદન ખુલ્લે મર્યાદાથી, આજ્ઞા પાલન હાર,
 મારગ આ બધા મૂકાવો રે. સનાતન૦
 નિર્લજ્જ મુખનું વામાનું આજે, વસ્ત્ર વડે ઢંકાય,
 નીતિ રીતિના શબ્દો કહેતાં, ઘુમટાળી ઘુરકી ધાય,
 અપમાન બધા કરાવો રે. સનાતન૦
 નારી કે નરનાં દેવ ઇચ્છાથી, દેહાન્ત બચાવે થાય,
 સંસ્કાર સારી રીતે કરાવી, હૃદયનિકિયા કરાય,
 સંસ્કાર તે પલટાવો રે. સનાતન૦
 સંસ્કારમાં આજે રડવું કુટવું, કાણુને મોંઢેણુ થાય,
 સગાં સંબંધીને નાતિલાં બતિલાં, મિષ્ટાન્ન ઉપર ધાય,
 અકાચક બધા ઉડાવો રે. સનાતન૦

માત ને તાતની સેવા સારી, અન્ન ને જળથી થાય,
 કાચિક વાચિક, માનસિક રીતે, પિતૃ તૃપ્ત કરાય,
 ઉપો પંથ આને ચલાયો રે. સનાતન૦
 જીવિત માત પિતાની આને, સંભાળ કંઈ નહિ થાય,
 મુઆ પછી તર્પણ માટે, શ્રદ્ધાથી શ્રાદ્ધ કરાય,
 મિથ્યા નીરને વહોવાયો રે. સનાતન૦
 આવાં કારણોથી અનેક રીતે, પ્રજા થઈ પાચમાલ,
 સાચી વાતો ધ્યાનમાં લઈને, સુધારો સઘળા ચાલ,
 થવાને દેશ સવાયો રે. સનાતન૦

ભજન ૩૫

એક પત્નીવ્રત

એક પત્ની વ્રત પાન, કરો નર એક પત્ની વ્રત પાન;
 સતિને પતિ તેમ તમારું, પત્ની વ્રતે કલ્યાણ. ટેક.
 તમે ચાહો કે નારી અમારી, હો ભલા સીતા સમાન;
 ઉદાહરણ રૂપ રામ બનો ભાઈ, સાચા આર્થ સંતાન. કરો૦
 કોલ એક બીજનો તોડે, તે નર પશુ હેવાન;
 પાણી ગ્રહણ સમયે કરેલી, પ્રતિજ્ઞા ઉરમાં આણ. કરો૦
 શંકા પડતાં લાલ પીળા થઈ, સ્ત્રીના હરે નર પ્રાણ;
 નર જો પરધર ખર થાયે તો, સ્ત્રી કેમ ન લે નર બાન. કરો૦
 મા બેન પુત્રીનું સુણતાં, શા અમકાવે કાન;
 પોતે હોય શુદ્ધ સતી હરનારા, રાવણ સમ સેતાન. કરો૦
 પતિ પત્ની વ્રતનાં ઉત્તમ ચરિત્રે, થાય શ્રેષ્ઠ સંતાન;
 શુદ્ધ સ્ફટિક બિંબ સૂર્યનું, દર્શાય શોભાયમાન. કરો૦
 જે નરતણા માતપિતાના, વીર્ય અનીતિવાન;
 તેના સુત ભાઈ ધર્મ ચૂકીને, થશે વિષયના શ્વાન. કરો૦

ભજન ૩૬

લિખ માગના આદ્યજીને

આદ્યજી લટા, નિત્ય લાડુનું, ગાડુ હવે નહિ ચાલશે,
 શિક્ષાવૃત્તિ, ભુંડામાં ભુંડી ગણી ધંધો ઝાલશે.
 તું માગી ખાય ચપટી ચપટી, તને લાજ નથી પડતાંજ લટી,
 તારૂં ડહાપણ રાખ હવે ડપટી. આદ્યજી૦
 મર મોત બનેલું બહુ મોટું, પણ તું ન ગણે મોટું. છોટું,
 તારૂં તો ચિત્ત લાડુમાં ચોંટયું. આદ્યજી૦
 તુ લોહી કોળીઆ મુખ ભરે, નહિ અંતકાળ લાડુથી ડરે,
 તને કેમ શિખામણ અસર કરે. આદ્યજી૦
 તન તારૂં હરામ થએલું છે, વળી મન વિદ્યા વણ મેલું છે,
 તનું સમજાવ્યાતુ ન સહેલું છે. આદ્યજી૦
 તુજ દાઢ ગળ્યામાં સળકી છે, તેથી તેમાં પ્રીતિ વળગી છે,
 પણ નીતિથી એ અળગી છે. આદ્યજી૦
 બહુ દિન ધૂતી ખાધું પીધું, કહી સ્વસ્તિ પ્રસન્ન સીધું લીધું,
 હવે બસકર બહુ સાઈ કીધું. આદ્યજી૦
 તને હાથ પગો પ્રભુએ આપ્યા, નથી ભાગી પડ્યા નથી રે કાપ્યા,
 નથી મોટા કરી તમને થાપ્યા. આદ્યજી૦
 નથી લાલ તને પણ શિક્ષાથી, શ્રીમંત ન કોઈ થયો આથી,
 ગરીબાઈ સદા થઈ છે સાથી. આદ્યજી૦
 બહુ પ્રજા વધી પડી વિપ્ર તણી, સૌએ ગ્રહી ગુરુ પદવી કરણી,
 એથી અડચણ એમાં આવી ઘણી. આદ્યજી૦
 ચંડાળતણો ધંધો સારો, પણ તેથી ભુંડો છે તારો,
 ઉપદેશ વિચારી બે મારો. આદ્યજી૦
 જુજ-ચજમાનો ને ગોર ઘણા, પણ કંઈમ ન કરે સર્વ જણા,
 તેથી રંકપણામાં રહી ન મળ્યા. આદ્યજી૦
 મહારાજ પડયું છે નામ હવે, તે કેવળ આદ્યજી મૂર્ખ થએ,
 બાણે આંધા અવતાર નવે. આદ્યજી૦

વિદ્યા છે તારી કૂળ દેવી, તે સમય પ્રમાણે તું સેવી,
 મેળવ પદવી પંડિત જેવી. પ્રાદ્યુષ ૦
 તું પૂર્વજને જો સંભાળી, ઋષિવર વિદ્વાન હતા ભારી,
 સર મૂઠ પેટ પાળી મારી. પ્રાદ્યુષ ૦
 તે નામ જોળ્યું પ્રાદ્યુષ કેરું, તું થયો કાંકરો મટી મેરું,
 કીધા આળસુ બ્રહ્મને લેરું. પ્રાદ્યુષ ૦
 બ્રહ્મત્વ તણો તુજને ફાંકો, બળી મરતો થા ભણીને બાંકો,
 નહિ વદલભ વાળ થાએ વાંકો. પ્રાદ્યુષ ૦

ભજન ૩૭

શ્રીઓતું નિત્ય કર્તવ્ય

જેનો, નીતિની શિખામણ સ્નેહે પાળજો રે.
 ભારત કુળનું ભાવે મનમાં રાખી માન.
 પ્રીતે શાણી જેનો, ધર્મ પ્રમાણે ચાલજો રે. ટેક
 સાખી-વેદધર્મ છે આપણો, ઐશી શ્રેષ્ઠ અપાર,
 તે નિર્મળ ચારુ પથે, સદા થજો તૈયાર.
 નિત્ય પ્રભાતે નિદ્રા ત્યાગી વહેલાં ઉઠવું રે,
 સ્નાન કરીને કરવું નિત્ય કર્મ આરંભ. પ્રીતે ૦
 સાખી-એકાંતે જેસી કરો, સંધ્યા સાંજ સવાર,
 સંભાળો શાંતિ ધરી, પ્રભુતણા ઉપકાર.
 ધીરે પ્રાણાયામથી નિર્મળ વાયુ મેળવો રે,
 જેથી તન મન આત્મા અતિ પવિત્રજ થાય. પ્રીતે ૦
 સાખી-સંધ્યા પૂર્ણ થયા પછી, નિજ મંદિર મોઝાર,
 પૂજ્ય પતિ સાથે રહી, યજ્ઞ કરો જે વાર.
 મંગળ મંત્રો જેની મધુર કંઠે જોલતાં રે,
 સ્વાહા સાથે હો આહુતી અગ્નિ માંદા. પ્રીતે ૦

સાખી-હોય અતિથિ કોઈએ, સુલક્ષણો વિદ્યાન,
 નિત્ય જમાડો નેહથી, ધરો તેહ શું ધ્યાન.
 સાચુ સસરા ભવતા પિતૃની સેવા કરો રે,
 બીજાં અગ્રણ્ય પ્રાણીને સાચવજો સાથ. પ્રીતે૦
 સાખી-સત્યધર્મ લેખી હૃદે, કરવાં કાર્ય તમામ,
 હંસ નહિ દેખાડવો, તેજ સતીયું નામ.
 બીજી બેનેને પણ વેદ વિષયમાં વાળજો રે,
 મીઠાં મીઠાં વચને સમજાવી સુખ સાર. પ્રીતે૦

ભજન ૩૮

અમ્હારા દેશમાં સંતાનો

હમારે દેશમેં હ, કેસે કેસે બાળક જન્મે,
 સત્સંગી ધન્યર વિશ્વાસી, બ્રહ્મચારી શુભવાન,
 પેઢા હોતે થે યહાં જળ, હોતાથા વૈદિક ગર્ભાધાન. હમારે૦
 દેખો ભરતકી કીતની ઉમરથી, હસને છોડ્યા રાજ,
 ગદી કે વારસ હમ નહિ, હે રામચંદ્ર મહારાજ. હમારે૦
 કંસરાયકો માર ગિરાયા, શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન,
 ઉગ્રસેનકો ગદી દેકર, આપ ભથે પ્રધાન. હમારે૦
 બોકવેદી દિવેદી ત્રિવેદી, ચતુર્વેદી કહલાવે,
 હન અમ્હોંકો લલ ગોદમેં, માતા આપ પઠાવે. હમારે૦
 દ્વંદ્વશ વર્ષકા હકીકત લડકા, ધર્મે હુઆ કુરબાન,
 દિવાલો મેં ચુને ગયો, બહાદુર શુરો સંતાન, હમારે૦

ભજન ઉદ

મહર્ષિ મહિમા

રાગ-કમલી વાલેને

વેદોંકા ડંકા આલમમેં, બજવા દીયા ઋષિ દયાનંદને,
 હર જગહ ઓમ્કા ઝંડા ફીર, ફેરવા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 અજ્ઞાન અવિદ્યાકી હરસુ, ધનધોર ઘટાયેં છાઇથી,
 કર નષ્ટ ઉન્હે જગમેં પ્રકાશ, ફેલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 સરપર તુફાન બલ્લાકા થા, નજરોં સે ફર કિનારા થા,
 બન કર મહલાહ કિનારે પર, પહુંચ્યા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 ધુસ ગયે લૂટેરે ધરમેં થે, સખ માલ લૂટ કર લે બાતે,
 સંદશુક હાથ સોતોંકો પકડ, ખીઠલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 મહારી હગા ફરેબોંસે, જો માલ મુક્તકા ખાતે થે,
 સખ પોલ ખોલ કર દિલ ઉનકા, ફહલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 ઉડ ગયે હોશ મતવાલોંકે, મૈદાન છોડ કર રકુ હુવે,
 હથિયાર તકંકા નિકાલ જખ, ચમકા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 કપ્રોમેં સરકો પટકતે થે, કઇ દેહરો હરમમેં બટકતે થે,
 દે જ્ઞાન ઉન્હે મૂકિતકા માર્ગ, દિખલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 કરતેથે હંમેશાં ચીખ ચીખ, તોહિત વેદે અકદસકી જો,
 સર ઉનકા વેદોંકે આગે, ઝુકવા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 સખ છોડ ચુકે થે ધર્મ કર્મ, ગૌરવ ગુમાન ઋષિ ઝુનીઓંકા,
 પ્રીર સંધ્યા હવન યજ્ઞ કરના, શીખલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 વિદ્યાલય ગુરુકુળ ખુલવાયે, કાયમ હરજગહ સમાજ કીથે,
 આદર્શ પુરાતન શિક્ષાકા, બતલા દીયા ઋષિ દયાનંદને.
 બલિદાન કીયા બલી વેદી પર, જીવન પ્રકાશ હંસતે હંસતે,
 સચ્ચે રહવર બનકર સખકો, ચેતા દીયા ઋષિ દયાનંદને.

ભાજન ૪૦

કાયર નરો નહિ જણવા માટે જનેતાને ઉપદેશ

જનેતા કાયર નર શું જણે, તને ઠપકો દઈ કણે કણે. (ટેક)

રાજ થા તું રમતો દેખી, દીકરાને આંગણે,
 નાનકડો નિર્મોલ્ય હોય તો ઠાંકી મેલ ઠાંકણે. જનેતા૦
 પંડે થઇ બહુ બહાદુર બંકે, બંધ બધાના હણે,
 કુખ વખાણ કરાવે વેગે, દુનીઆમાં ડહાપણે જનેતા૦
 એવા જગ હિતેશ્વ જણતાં, બહુ કીર્તિ ખારણે,
 લાવો લેજે લક્ષ વસા તું, પોદાડી પારણે. જનેતા૦
 બકરી જેવા બીકણ બાયલા, બેસી રહે ઘર ખૂણે,
 કારણ વણ કાયામાં ક પે, શિખામણ નવ સૂણે. જનેતા૦
 પટકારામાં પડે મુતરી, ઝટ અગીઆરા ગણે,
 રાજકુમાર શુદ્ધ રોતલ તે, ઉભા રહે શું રણે. જનેતા૦
 દુનીઆને દુઃખ હાયક દીકરા, ઘણા જણ્યા ડાકણે,
 જેથી કરીને આવી દશામાં, આવી ગયા આપણે. જનેતા૦
 કુખ વગોવે તારી વિશ્વમાં, ભુંડાં કર્મ કારણે,
 તે કરતાં તો બહી વાંઝણી, કાંઈ ન સંભારણે. જનેતા૦
 વહેમ લાકડાં ખોરી ઘાલ્યાં, કવિ પંડિત પાપણે,
 દેશ હાઝ બગડી નાખી, બાંધી બંધ બ્રાહ્મણે. જનેતા૦
 મેણાં ખાધ નીચું કરી માથું, છાતીમાં છણ છણે,
 લાગ બેઠને લાડુ ભટ્ટે, બાંધ્યા સ્વાર્થ બાંધણે. જનેતા૦
 દુખીઆનાં દુઃખ હળી નાખવા, ખોટી રીતો ખણે,
 આશિષ આપી આનંદાશ્રુ, આણુ ભલે પાંપણે. જનેતા૦
 ભાતે ભાતની વિદા હુન્નર, ભાવ ધરીને બણે.
 પૂછું પ્રવિણ બનીને યાએ, પંડિતને પૂછણે. જનેતા૦
 પંડે પરાક્રમથી લોકાણું, રાજ લીધું રાવણે,
 ભીમ અણુનણું શૌર્ય ભયંકર, હાય રહું આવણે. જનેતા૦

બગે કોઈ માછીનો બારો, હાથપણું આ હથે,
વહલભહાસ વહે હું બઈ, વાર વાર વારણે.

જનેતા૦

ભજન ૪૧

સત્સંગમાં આમંત્રણ

એકવાર આવોરે ગાંધીજી ગુણગુણ ગરવા એ રામ

એકવાર આવો રે સ્નેહથી સત્સંગ કરવા, વેદના વિચારો ભરવા. ટેક.

ભારતમાં નવસો ને નવજાણું પંથ છે, તેના તે વિચાર કરવા. એકવાર.
સર્વે પંથોનું મૂળ વેદમાં ગણાય છે, ત્યારે વેદને વિસાર્યા શું કરવા એકવાર.
એકને ઉમેરતાં ત્રણ નવડાનો નાશ થાય, તેથી લાગ્યા સૌ ડરવા એકવાર.
જ્ઞાનનો સુરજ જ્યારે આથમ્યો આ દેશમાં, લાગ્યા પથોના દિવા સૌ કરવા. ,,
દિવાની રાશનીમાં સુઝયું નહિ સાચું, તેથી લાગ્યા માંહોમાંહે લડવા. એકવાર.
વૈષ્ણવ કહે પ્રભુ વસે વૈકુંઠમાં, શૈવો કૈલાસે લાગ્યા પળવા. એકવાર.
વેદાંતીઓ તો પોને ધ્વજ બની બેઠા, જૈનો સિદ્ધ શિલાએ લાગ્યા ફરવા. એકવાર.
સાતમા આકાશમાં એ અલ્પા ગિરાજે, ઇશુ યોથામાં લાગ્યો વિચરવા. એકવાર.
સર્વવ્યાપિ પ્રભુને માની આકાશમાં, લાગ્યા પાપોનું પ્રાયશ્ચિત કરવા. એકવાર.
કરેલાં પાપ નહિ પુણ્યથી નાસે, શીઘ્ર દોડો છો દેવને છેતરવા. એકવાર.
ઇશ્વરના નિયમોને પાળો સહુ પ્રીતથી, પછી બીજાની શું પરવા. એકવાર.
વેદનો સુરજ ઉગ્યો ઋષિ દયાનંદ, સુતેશ હિંદને જગવવા. એકવાર.
પથોના દિવાનું તેજ પડ્યું આંધું, તેથી લાગ્યા રડારોગ કરવા. એકવાર.
સમજી જન નો સર્વે સમજ્યા, પેલા અજ્ઞાની લાગ્યા ડરવા. એકવાર.

ભજન ૪૨

ભારત ધર્મનો ધાર્મિક ઇતિહાસ

ધર્મ તમે સમજો રે હો ધરથી, ધર્મના વિચાર કરો વેદના ઉપરથી. ટેક.

કાર્ય કાષ્ટ આરંભ રે હો કરીએ, નિયમે તેના પહેલાં ચિત્તમાં ધરીએ,
 તેવી રીતે વેદો રે હો બનીઆ, ઋષિઓની મારફતે જગતને જડીઆ. ધર્મં
 સૃષ્ટિ જેણે પેદા રે હો કીધી, સૃષ્ટિના સુખ માટે વિદ્યા દીધી,
 દુહરતને અનુકુળ છે હો એ તો, તેથી નથી થાતો તેનો કુળેતો. ધર્મં
 પ્રભુ બધી સમજે રે હો ધર્મો, તો તો છુટી જાય સખળાં કર્મો,
 અવળાં કર્મો રે હો છોડે, સાચા મારગ પર ચિત્તને જોડે. ધર્મં
 પ્રભુ પહેલાં ચાલતી રે હો ધર્મો, રામ, કૃષ્ણ જેવા પુત્રો થાતા તે કર્મો,
 સ્ત્રીઓ સહુ બચતી રે હો ભાવે, જેથી પુરુષોને સીધે મારગ ચલાવે. ધર્મં
 ભારતનું નશીબ રે હો ફરીયું, જેથી યુદ્ધ મહાભારતનું મળીયું,
 વેદોના જ્ઞાતા હો નાશ પામ્યા, તેથી દુષ્ટોના કાવા દાવા જમ્યા. ધર્મં
 વાંમ માર્ગ નીકળ્યો રે હો જ્યારે, દેવાને ભોગ લાગ્યાં આપવા ત્યારે,
 દારૂને માંસજ રે હો બળીયાં, વેદને નામે સર્વે કર્મો આદરીઆ ધર્મં
 જૌદ જૈન પથો રે હો ચાલ્યા, અહિંસાના સર્વને ઉપદેશ આપ્યા,
 વિદ્યા નહોતા ઝાઝી રે હો બણીઆ, વેદ નહિસમજ્યા તેથી વિરૂદ્ધ પડીઆ. ,
 વંદોની સત્તા રે હો તોડી, સમજ્યા વગર વાતો ગમે તેમ જોડી,
 સર્વને વાલ્યા રે હો અવળા, હજુ સુધી નથી થાતા તે તો સવળા. ધર્મં
 મૂર્તિ પૂજા ત્યાંથી રે હો ચાલી, ચેતનમાંથી કૃતિ જડમાં બાલી.
 મનુષ્ય પૂજા ચાલી રે હો તક્ષીયી, ગુરુઓ થવાની રીત પેસી ગઇ અહીંથી. ,,
 ગાડું અહીંથી ધાંચમાં રે હો પડીયું, ખરા જ્ઞાનનું બેડું કાળ ચોપડીયું,
 જ્ઞાનની વાતો રે હો છોડી, એક આરામમાં વૃત્તિ જોડી. ધર્મં
 રામ નામ જપવા રે હો બેઠા, હોલામાંથી નીકળીને સુલામાં પેઠા,
 આળસુ બનીઆ રે હો ખાવા, રામ રામ કરતાં મળે મફતનું ખાવા. ધર્મં
 વેપાર તો ચાલ્યો રે હો રૂડો, સૃષ્ટિના નિયમ માંહે મૂક્યો પૂજો,
 પાપ તેનું ભોગવો રે હો ભવમાં, વિદ્યા, જળ, ધર્મ, ધન લાગી ગયું દવમાં. ,,
 શંકરે તોડી રે હો જાળો, એછો નથી આપ્યો એણે દેશને ફાળો,
 સમય જોઇને રે હો સાધ્યું, તેથી કરી પાશુ જેવે વેદનું વાધ્યું. ધર્મં
 બાહી કામ મૂક્યાં રે હો એણે, જીવંતિ એકતા કરી દીધી તેણે,
 વેદાંતીઓ ઉપન્યાસ રે હો ત્યાંથી, અદૈતવાદ ચાલ્યો સંસ્કરમાંથી. ધર્મં
 દુનીઆના પથો રે હો જાણ્યો, બધા પથોનું મૂળ વેદને પ્રમાણ્યો,
 પુરાણી, કુરાની, મિરાની હો જૈની, વાતો કીધી કરી સહુ વેદના વિરુદ્ધની. ,,
 દાંડા સહુ નીકળ્યા રે હો જાણ્યું, આરમાંથી બન્યા નવસોને નવવાણું,

બૌદ્ધમાંથી અસ્તિત્વે હો આત્મા, શંકરપાસેથી લઈ મુસ્લીમ માં આ, ધર્મ
 દેસ દુઃખી થાનો રે હો દેખી, ક્રમણ શોધ્યું તો મળ મહેલું પેખી,
 સ્વામીજીએ અમહેલું હો કાપી, સાચી વિદ્યા ગુરુકુળોમાં સ્થાપી. ધર્મ
 વેદનો પ્રચાર રે હો કરવા, અગ્રેલું વર પાછું હિંદમાં ભરવા,
 ગુલામી તોડવા રે હો માની, દુઃખો સહેવામાં નથી કરી પાછી પા તી. ધર્મ
 વેદોની આજ્ઞા રે હો પાળો, તૂટી જશે સૌ પાપડીઓની જાળો,
 જૂન દુઃખ જાણે રે હો નાશી, બુદ્ધિથી કામ કરો મળશે સાચાશી. ધર્મ

ભજન ૪૩

ઇશ્વર પ્રાપ્તિ મારે યોગનાં આઠ અંગો

સિદ્ધાંત સૂચો રે સિદ્ધાંત સૂચો, ઇશ્વરના રચીઆરે જે છે વેદમાં,
 અધરી ભાષા રે અધરી ભાષા, તેથી નહિ સમજ્યા રે સવળા લોકમાં.
 સૃષ્ટિ રચતા પહેલાં કીધા, ચાર ઋષિઓએ તે અંતરે લીધા,
 ત્રી ઋષિ બુનીઓને કહ્યું કીધા રે. સિદ્ધાંત

યમ નિયમ ને જે આસન છે, પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર ધારણા જે,
 ધ્યાન ધર્યો પછી તું સમાધિ લે રે. સિદ્ધાંત
 આઠ અંગો જે યોગ માંહે રહ્યાં, ઇશ્વરને સમજવા મેં અહીંજ કહ્યાં,
 સમજો તો ધન્ય દુઃખ માએ વહ્યાં રે. સિદ્ધાંત

સૌ પંથો સાતમાને વળગ્યા, પહેલા છોને મૂક્યા અગળા,
 તેથી આઠમામાં કોઈ નહિજ ગયા રે. સિદ્ધાંત
 પહેલો સિદ્ધાંત હિંસા નવ કરવી, મન વચન કર્મે અહિંસા ભરવી,
 સમજો તો પછી શીઠ સુમતી ધરવી રે. સિદ્ધાંત
 બીજો સિદ્ધાંત સત્ય સૌ બાણે છે, છતાં પાપડોનો પક્ષ તાણે છે,
 અસત્ય છોડો તો વેદ પ્રમાણે છે રે. સિદ્ધાંત
 ત્રીજો સિદ્ધાંત ચોરી નવ કરતા, હજારમથી હોજરી નવ ભરતા,
 મહત્ત્વ મેળવતાં તેમ નથી ઠરતા રે. સિદ્ધાંત

યોગે સિદ્ધાંત પ્રકાશનું જ લાગે, પશુ પક્ષી બધાં વેદધર્મને પાળે,
 પશુ મનુષ્યો નહિ કાંઈ સંભાળે રે. સિદ્ધાંત૦
 પાંચમે સિદ્ધાંત હઠને છોડી દો, પક્ષપાત તણ સત્ય વાત વદો,
 મનુષ્ય દેહ મળ્યાનું સાર્યંક હો રે. સિદ્ધાંત૦
 આ પાંચ સિદ્ધાંતજ યમ તણા, બીજા પાંચ સુષો નિયમતણા,
 બધા પાળો તો કાંઈ નવ રહે મણા રે. સિદ્ધાંત૦
 પહેલો નિયમ તે શૈવ્ય જ છે, શરીર મન બુદ્ધિથી પવિત્રજ રહે,
 જ્ઞાન મેળવી બધી વાતો સત્ય જ કહે રે. સિદ્ધાંત૦
 બીજો નિયમ સંતોષ ગણો, છોડી નસીબ કરો પુરુષાર્થ ઘણો,
 છતાં કૃણ ના મળે તો દોષ કર્મ તણો રે. સિદ્ધાંત૦
 ત્રીજો નિયમ તપને હું બાણું, સેવા કરતાં કષ્ટ નવ મન આણું,
 કરવા ઉદ્ધાર તળીલાં સૌ તાણું રે. સિદ્ધાંત૦
 ચોથો નિયમ સ્વાધ્યાય છે વેદે, સંસ્કૃત ભણી સમજવા સૌ ભેદે,
 દેશ દુર્ગંજતા સૌ શાસ્ર છેદે રે. સિદ્ધાંત૦
 નિયમ પાંચમે ઇશ્વરપર શ્રદ્ધા, જે ખોઈ ખેડા છે સૌ ગદ્દા,
 ઇશ્વર અર્પણુ કર કાર્ય બધાં રે. સિદ્ધાંત૦
 ઉપરના નિયમો જો પાળો, દેશમાં નવ રોગ દુકાળ ભાળો,
 અવળે જતો દેશ સીધો વાળો રે. સિદ્ધાંત૦
 પછી તો ક્રિયા રહી કરવાની, આસનથી સમાધી ધરવાની,
 પ્રાણાયામથી મનમાં શાંતિ ભરવાની રે. સિદ્ધાંત૦
 પ્રત્યાહાર તે મનને વશ કરવું, ધારણાથી ચિત્ત ઇશ્વરમાં ધરવું,
 પછી ધ્યાનમાં મન આનંદથી ભરવું રે. સિદ્ધાંત૦
 કલ્પનાઓ શાંત બ્યારે થાય બધી, છેલ્લી ભૂમિકાનું નામ તે સમાધી,
 મટે આધિ, બ્યાધિ, ને ઉપાધિ રે. સિદ્ધાંત૦
 સત્ય વાત સુણીને સહુ બડકે, તેથી પાખંડીઓ ના વેદને અડકે,
 બુદ્ધિ વેદના નામે પાખંડ ખડકે રે. સિદ્ધાંત૦
 માટે સુવે સમજીને ચાલો, સાચો મારગ સમજી વેદને ઝાલો,
 પાખંડીઓને નહિ માન ચાલો રે. સિદ્ધાંત૦

ભાજન ૪૪

આરતી

જય જગદીશ હરે; પિતા જય જગદીશ હરે. (૨)
 ભક્ત જનોકે સંકટ, (૨) ક્ષણમેં દૂર કરે.   ઓં જયં
 જો ધ્યાવે ફલ પાવે, દુઃખ વિનશે મનકા, (૨)
 સુખ સંપત્તિ ધર આવે, (૨) કષ્ટ મીટે તનકા.   ઓં જયં
 માતપિતા તુમ મેરે, શરણુ ગ્રહું કિસકી, (૨)
 તુમબિન ઔર ન કોઇ, (૨) આશ કરું કિસકી.   ઓં જયં
 તુમ પુરણુ પરમાત્મા, તુમ અંતર્યામી, (૨)
 પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર, (૨) તુમ સબકે સ્વામી.   ઓં જયં
 તુમ કરૂણા કે સાગર, તુમ પાલન કર્તા, (૨)
 હીન દયાળ કૃપાળુ. (૨) કૃપા કરો ભર્તા.   ઓં જયં
 તુમહો એક અજોચર, સબકે પ્રાણપતિ, (૨)
 શુદ્ધ કૃષ્ણ મમ હૃદય કો, (૨) ધર્મમેં હોવે ગતિ.   ઓં જયં
 હીન બંધુ દુઃખ હર્તા, તુમ રક્ષક મેરે, (૨)
 અપને હસ્ત બઢાઓ, (૨) દાર બડા તેરે.   ઓં જય
 વિષય વિકાર મીટાઓ, કષ્ટ હરો દેવા. (૨)
 શ્રદ્ધા ભક્તિ બઢાઓ, (૨) સંતનકી સેવા.   ઓં જયં

ઓરમ

ચરોતર પ્રદેશ આર્ય સમાજ

પુસ્તક વિભાગ

આ સમાજે પુસ્તક વિક્રય કાર્યાલય ખોલી ખાસ તે વિભાગ શુદ્ધ રાખ્યો છે. અહીં આર્ય સિદ્ધાંતોનાં સર્વ ગુજરાતી તથા હિંદી પુસ્તકો વેચાત છે. શાતાબ્દ સંસ્કરણ અને ભાગ, પણ અહીંથીજ મળશે તે સિવાય અજમેર દૈનિક યંત્રાલયમાં છપાએલાં તમામ પુસ્તકો, તથા કલકત્તાવાળા ગોવિંદરામ હાંસાનંદનાં સર્વ પુસ્તકો તથા વેદમંત્રોનાં બોર્ડ અને આસન વગેરેના ફોટા તેમજ દયાનંદ ચિત્રાવલી, જેની અંદર સ્વામીજીના જીવન સંબંધીનો સર્વચિત્રો તથા આર્ય રાજ મહારાજ તથા વિદ્વાન સંન્યાસીઓ, સમાજોના કાર્યકર્તાઓ તથા દેશના મહાન આર્ય પુરુષોનાં ચિત્રો, અને આર્ય સમાજના સંગઠન સંબંધી ટુંકા પ્રતિહાસ, સ્વામી શ્રી વિરજનંદજીનું તથા મહર્ષિ દયાનંદજીનું ટુંકું જીવન ચરિત્ર વગેરે સાહિત્ય આપવામાં આવેલું છે.

સ્વાખ્યાય મંડળ ઔષ્ધના પંડિત સાતવલેકરનાં તમામ પુસ્તકો, નાના મોટા હવન કુંડો, હવન સામગ્રી વગેરે આર્ય સાહિત્ય ચરોતરના સર્વ આર્ય ભાઈઓની સમવડની ખાતર અહીં રાખવામાં આવ્યું છે. આશા છે કે ચરોતરના સર્વ સુરી ભાઈઓ આ પુસ્તકાલયનો લાભ ઉઠાવશે. ભક્તિ દર્પણ ખલાસ થઈ જવા આવ્યાં છે. જરૂર હોય તેમણે સવેળા મંગારી લેવાં.

લિ. ભવદીય

મણિલાલ લોગીલાલ ઘડીઆળી.

પસ્તકાલય.

ચરિત્રપ્રદેશ આર્ય સમાજના

નિયમ

- ૧ સર્વ સત્યવિદ્યા અને જો પદ્મજી, વિદ્યાથી ભણવામાં આવે છે તે સર્વજન આદિમૂળ પરમેશ્વર છે.
- ૨ સર્વજન સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, નિસકાર, સર્વશક્તિમાન, આયકારી, હયાળુ, અજન્મા, અનન્ત. નિર્વિકાર, અનાદિ અનુપમ, સર્વોદાર, સર્વેશ્વર, સર્વબાષક, સર્વોન્તર્ધામી, અજર, અમર, અજાય, નિત્ય, યવિત્ર અને સર્વદેવતા છે. તેનીજ ઉપાસના કરવી યોગ્ય છે.
- ૩ વેદ સત્ય વિદ્યાઓનું પુસ્તક છે. વેદનું ભણવું ભણાવવું અને સાંભળવું સંભળાવવું એ તમામ આશોનો પરમ ધર્મ છે.
- ૪ સત્ય બ્રહ્મ કરવામાં અને અસત્યને છોડવામાં સદા તૈયાર રહેવું જોઈએ.
- ૫ સર્વ કામ ધર્મોનુસાર અર્થાત્ સત્ય અને અસત્યનો વિચાર કરીને કરવાં જોઈએ.
- ૬ સંસારનો ઉપકાર કરવો એ આ સમાજનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. અર્થાત્ શારીરિક, આત્મિક અને સામાજિક ઉન્નતિ કરવી.
- ૭ સર્વની સાથે પ્રીતીપૂર્વક ધર્મોનુસાર અમાઓજ્ય વર્તવું જોઈએ.
- ૮ અવિદ્યાનો નાશ અને વિદ્યાથી વૃદ્ધિ કરવી જોઈએ.
- ૯ દરેક આર્ય પોતાની ઉન્નતિથી સંતુષ્ટ ન રહેવું જોઈએ પરંતુ સર્વની ઉન્નતિમાં પોતાની ઉન્નતિ સમજવી જોઈએ.
- ૧૦ સમજા મનુષ્યોએ સામાજિક સર્વશક્તિવાદી નિયમ પાલન પરત્ર રહેવું જોઈએ, અને પ્રેમપોતાના કિલકારી નિયમ જ સ્વતંત્ર રહેવું જોઈએ.

